

Övergripande
Kommunfullmäktige

Haninge 2050 - Översiktsplan med utblick mot 2070

Laga krafthandling

Beslutat datum:	2026-04-27
Gäller från datum:	2026-06-01
Beslutat av:	Kommunfullmäktige
Ansvarig:	Kommunstyrelseförvaltningens Samhällsutvecklingsavdelning
Diarienummer:	KS-2026-00125
Giltighetstid:	Tills kommunfullmäktige beslutar att Översiktsplanen är inaktuell
Ersätter tidigare beslut:	Ersätter åtta styrdokument; Översiktsplan 2030 – med utblick mot 2050, Stadsutvecklingsplan för Haninge stad – fördjupning av översiktsplanen, Kulturmiljöpolicy samt utvecklingsprogrammen för Vendelsö, Brandbergen, Dalarö, Västerhaninge och Tungalsta.

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Omfattning och ansvar	5
1.3 Andra styrdokument	5
1.4 Läsanvisning	6
2 Utgångspunkter	7
2.1 Haninge i omvärlden	7
2.2 Haninge i regionen	7
3 Mål med tillhörande utvecklingsstrategier	9
3.1 En växande kommun	9
3.2 En kommun med goda levnads- och boendemiljöer	11
3.3 En trygg, robust och hållbar kommun	13
4. Utvecklingsinriktning	16
4.1. Stadsutvecklingszonen	16
4.2. Karaktärsområden	17
4.3. Natur- och kulturlandskap	18
5. Mark- och vattenanvändning	20
5.1 Tät blandad stadsbebyggelse	20
5.2 Utredningsområde	21
5.3 Medeltät bostadsbebyggelse	24
5.4 Sammanhållen bostadsbebyggelse	24
5.5 Verksamheter	25
5.6 Vägtrafik	26
5.7 Järnväg	28
5.8 Grönområde	28
5.9 Natur och friluftsliv	29
5.10 Landsbygd	29
5.11 Skärgård	30
5.12 Vatten	31
6. Riksintressen och övriga planeringsförutsättningar	32

6.1 Riksintressen.....	32
6.2 Övriga planeringsförutsättningar	42
7. Miljö- och konsekvensbedömning	61
8. Genomförande och uppföljning	62
8.1 Översiktsplanens roll i den kommunala styrningen	62
8.2 Uppföljning	62
9. Länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 16 §	63
10. Bilagor.....	69

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Översiktsplanen (ÖP) redovisar huvuddragen i mark- och vattenanvändningen och hur den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Översiktsplanen redovisar hur kommunen avser att tillgodose riksintressen och miljö kvalitetsnormer. Kommuner ska, enligt plan- och bygglagen (PBL), ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Förutom att uppfylla lagkraven fungerar översiktsplanen som ett strategiskt inriktningsdokument som tydliggör viljeinriktningen för kommunens framtida utveckling i förhållande till statliga aktörer, regionen, omgivande kommuner och fastighetsaktörer. Den fungerar också som ett gemensamt planeringsunderlag inom kommunens organisation. Översiktsplanen är inte bindande, men ger vägledning vid detaljplanering och övrig utveckling av olika områden.

Kommunens översiktsplan är ett lagstyrt dokument vars namn, innehåll och process för framtagande och aktualitetsprövning styrs av PBL. Förslaget har varit ute på samråd med myndigheter, kommuner och andra berörda. Efter samrådet har planförslaget bearbetats utifrån inkomna synpunkter och därefter varit föremål för granskning. Yttranden som inkom under granskningen har sammanställts och kommenterats i ett särskilt utlåtande innan översiktsplanen slutligen antogs av kommunfullmäktige den 27 april 2026.

Översiktsplanen finns tillgänglig både som en arkivbeständig version och som en digital översiktsplan.

1.2 Omfattning och ansvar

Översiktsplanen gäller för hela kommunens geografiska område, inklusive havsområden, och för hela kommunorganisationen, men tillämpas på olika sätt inom kommunens nämnder och verksamheter. Den ska inspirera och involvera aktörer som verkar i Haninge till ett långsiktigt utvecklingsarbete. Samverkan mellan kommun, näringsliv, civilsamhälle, invånare och andra aktörer i regionen är viktigt för att uppfylla kraven och förväntningarna på en hållbar samhällsutveckling.

Översiktsplanen gäller som regel i cirka 10 år. Den är formellt giltig tills kommunfullmäktige inom ramen för en planeringsstrategi beslutar att den är inaktuell. Planeringsstrategin ska antas av kommunfullmäktige senast 24 månader efter ett ordinarie kommunalval. Om kommunfullmäktige inte antar en planeringsstrategi inom 24 månader efter ett ordinarie val upphör översiktsplanen att gälla.¹

Ambitioner för mark- och vattenanvändningen i Haninge kommun anges i översiktsplanen fram till år 2050, med utblick mot år 2070. Översiktsplanen ska bidra till god framförhållning vad gäller planering, byggande och andra utvecklingsfrågor.

1.3 Andra styrdokument

Översiktsplan Haninge 2050 med utblick mot 2070 ersätter följande åtta styrdokument i förlagan:

1. Översiktsplan 2030 – med utblick mot 2050 (2016)
2. Stadsutvecklingsplan för Haninge stad – fördjupning av översiktsplanen (2018)
3. Utvecklingsprogrammen för
 - a. Vendelsö (2008)
 - b. Brandbergen (2016)
 - c. Dalarö (2009)
 - d. Västerhaninge (2012)
 - e. Tungelsta (2012)
4. Kulturmiljöpolicy (2019)

Haninge kommuns styrdokument, nationella program, strategier och planer presenteras och hålls uppdaterade i kommunens digitala översiktsplan.

¹ Plan- och bygglagen 3 kap. § 23, 25

1.4 Läsanvisning

Översiktsplanen följer Boverkets föreskrifter och principen om att endast redovisa förhållanden av väsentlig betydelse med hänsyn till de allmänna intressena, vilka redovisas löpande i texten. I den digitala översiktsplanen redovisas hur text- och kartmaterial är kopplat till Boverkets ÖP-modell 1.0.

Kapitel 2 ”Utgångspunkter” redovisar utgångspunkterna för översiktsplanen såsom viktiga omvärldsfaktorer som påverkar planeringen och Haninge kommuns roll i Stockholmsregionen i förhållande till den regionala utvecklingsplanen.

Kapitel 3 ”Mål med tillhörande utvecklingsstrategier” beskriver kommunens övergripande målbild för kommunens utveckling som konkretiseras i tre målområden med tillhörande utvecklingsstrategier.

Kapitel 4 ”Utvecklingsinriktning” beskriver kommunens syn på förutsättningarna för stadsutveckling i olika delar av kommunen samt hur bebyggelse, naturområden och infrastruktur ska utvecklas för att uppfylla översiktsplanens övergripande målbild.

Kapitel 5 ”Mark- och vattenanvändning” beskriver kommunens syn på hur mark- och vatten ska användas. Den tänkta mark- och vattenanvändningen redovisas i en tillhörande kartbilaga.

Kapitel 6 ”Riksintressen och övriga planeringsförutsättningar” beskriver viktiga förhållanden att ta hänsyn till i planeringen, exempelvis riksintressen.

Kapitel 7 ”Miljö- och konsekvensbedömning” beskriver hur planens konsekvenser för miljö och samhälle analyseras och dokumenteras i miljö- och konsekvensbeskrivningen (MKB) som bifogas översiktsplanen.

Kapitel 8 ”Genomförande och uppföljning” beskriver hur planen ska realiseras och följas upp för att möjliggöra att målen uppnås.

Kartinformation om förhållanden av väsentlig betydelse, med hänsyn till allmänna intressen, redovisas i den digitala översiktsplanen.

2 Utgångspunkter

2.1 Haninge i omvärlden

Trender och utmaningar i omvärlden påverkar utvecklingen i kommunen. I den alltmer sammanfogade världsekonomi blir avstånd kortare och utbytet av varor, kapital och arbetskraft växer i världen. Handelsmönster ändras och lokala företag behöver vara globalt konkurrenskraftiga, vilket ställer krav på att attraktiva lokala miljöer behöver skapas. Utvecklingen inom AI, automatisering och databearbetning förändrar arbetssätt, vilket i sin tur ställer krav på anpassning av infrastruktur och byggnader.

Det förändrade omvärldsläget har medfört ett större fokus på säkerhetspolitik och totalförvarsfrågor. Förutom kommunens roll i det civila försvaret har Haninge en roll inom totalförsvarets militära del. Frågor som kan aktualiseras är nya statliga anspråk på mark och vatten kopplat till totalförsvaret, avvägningar kring placering av samhällsviktiga funktioner samt behov av ny och förbättrad infrastruktur.

Demografiska förändringar har en stor inverkan på samhällsplaneringen. Befolkningen i Haninge och övriga Stockholmsregionen kommer att fortsätta växa, vilket ställer krav på en hållbar utbyggnad av bostäder, kollektivtrafik och samhällsservice. Samtidigt innebär en åldrande befolkning att planeringen måste anpassas för att möta de specifika behoven hos en äldre befolkning.

Klimatförändringar är en stor utmaning som får direkta effekter på alla samhällsnivåer. I Sverige och Stockholmsregionen innebär det en förskjutning mot ett varmare och mer nederbördsrikt klimat, vilket ställer krav på planeringen. Det krävs anpassning till ett varmare klimat, vilket ställer krav på hållbarhet, koldioxidminskning och beredskap för extrema väderhändelser.

2.2 Haninge i regionen

Haninge kommun har tagit ett stort ansvar för försörjningen av nya bostäder i Stockholmsregionen. Sedan kommun bildades 1971 har befolkningen, till följd av ett högt bostadsbyggande, fördubblats och kommunen passerade 100 000 invånare under år 2024. Kommunen avser även fortsatt att ta ett stort ansvar för bostadsförsörjningen i regionen, men också för att skapa nya arbetsplatser. Det ställer krav på en fortsatt utbyggnad av infrastruktur och kollektivtrafik samt omsorg och service.

Den beslutade regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFSS 2050, innehåller en gemensam vision om att göra Stockholmsregionen till Europas mest attraktiva storstadsregion. Region Stockholm arbetar med en ny regional utvecklingsplan med fyra mål mot tidshorisont 2060. Den nya regionala utvecklingsplanen är planerad att antas under år 2026. Haninge deltar tillsammans med länets övriga kommuner, myndigheter, näringsliv, akademi och civilsamhälle i processen med framtagandet av den nya utvecklingsplanen.

I Haninge finns en av åtta regionala stadskärnor som är utpekade i RUFSS 2050. De regionala stadskärnorna ligger nära knutpunkter såsom kollektivtrafik. Syftet med att utveckla fler stadskärnor i regionen är att invånarna ska få närmare till utbildning, vård och omsorg, handel, arbete, nöjen, kultur, idrott och rekreation. Det minskar i sin tur behovet av resor och pendling, vilket bidrar till lägre koldioxidutsläpp och minskad klimatpåverkan. För Haninges del är det viktigt att regionen bidrar inom sina ansvarsområden exempelvis genom att etablera ett nytt sjukhus i de centrala delarna av kärnan.

Stadskärnorna ska utvecklas till attraktiva, klimat- och resurseffektiva områden som lockar näringsliv, boende och besökare, och ökar konkurrens- och attraktionskraften i hela Stockholmsregionen. För Haninge utgör Handen den regionala stadskärnan, vilket även omfattar delar av Vega och Brandbergen. Haninge kommun bidrar aktivt till Stockholmsregionens utveckling genom att skapa mål och strategier som främjar goda levnads- och boendemiljöer, förbättrad tillgänglighet, hållbar tillväxt och resurseffektivitet samt ökad resiliens, i enlighet med den regionala utvecklingsplanens vision.

Södertörnskommunerna Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Södertälje och Tyresö når över en halv miljon invånare och är en viktig kraft för utvecklingen i Stockholmsregionen. Södertörnskommunerna har ett gemensamt utvecklingsprogram (SUP 2040) från 2023 med syfte att stärka den regionala och kommunala utvecklingen, med fokus på gemensamma prioriteringar för infrastruktur. Södertörnskommunerna lämnar gemensamma yttranden i arbetet med nationella och regionala styrdokument såsom vid framtagande och revidering av RUFSS 2060.

3 Mål med tillhörande utvecklingsstrategier

Utgångspunkten för översiktsplanen är kommunens vision och mål, som har beslutats av kommunfullmäktige i samband med Mål och budget. Visionen och målen har legat till grund för formuleringen av mål, strategier och utvecklingsinriktningar för Haninges framtida utveckling och samhällsbyggande. Den övergripande målbilden är följande:

”Haninge är Stockholmsregionens snabbast växande kommun och lockar ständigt nya invånare, företag och besökare. Den unika kombinationen av tät stad, landsbygd och skärgård, som binds samman av välfungerande kommunikationer, gör att alla kan hitta sin plats att leva och verka på. I Haninge finns goda boende- och levnadsmiljöer med attraktiva bostäder och närhet till arbete, service och natur. Här finns ett växande näringsliv och ett aktivt civillsambälle, attraktiva stadsmiljöer och stora natur- och skärgårdsområden som erbjuder möjligheter till rekreation. Den levande stadskärnan innehåller kunskap, företagande och upplevelser, som gör Haninge till ett nav för utveckling på Södertörn. Haninge är en trygg, robust och hållbar kommun, där alla tar ansvar för sig, omgivningen och framtiden.”

Målbilden konkretiseras i tre målområden med utvecklingsstrategier: ”En växande kommun”, ”En kommun med goda levnads- och boendemiljöer” samt ”En trygg, robust och hållbar kommun”. Planperioden sträcker sig bortom år 2050.

3.1 En växande kommun

Haninge är Stockholmsregionens snabbast växande kommun och lockar ständigt nya invånare, företag och besökare. Det ska finnas god tillgång till bostäder, arbetsplatser och samhällsservice för att möta efterfrågan på att leva, bo och verka i kommunen. Tillväxten ska ske på ett hållbart sätt.

Bostadsbyggande ska prioriteras i kollektivtrafikhöga lägen med tillgång till service och system för teknisk försörjning. Förskolor, skolor och särskilda boenden för äldre ska byggas ut i takt med att befolkningen växer.

Bostadsbyggandet ska kännetecknas av en blandning av olika typer av bostäder, som möjliggör att kommuninvånare kan bo i Haninge under livets alla skeden. Flerbostadshus dominerar den täta stadsbygden och småhusbebyggelse utgör grunden för övriga områden.

Den huvudsakliga utbyggnaden kommer att ske dels i den regionala stadskärnan och dess omgivning, dels genom förtätning av småhusbebyggelse i befintliga bostadsområden. Den regionala stadskärnan ska utvecklas till en levande, tillgänglig och attraktiv stadsmiljö med en blandning av bostäder, arbetsplatser och service som ökar Haninges attraktionskraft. Här kan ny bebyggelse dra nytta av redan existerande infrastruktur och planeras med närhet till kollektivtrafik och ett brett utbud av samhällsservice, aktiviteter och arbetsplatser. Ambitionen är att skapa ett nav för utveckling med handel, företagstjänster, restauranger, utbildning och sjukvård. Denna utveckling skapar förutsättningar för etableringar av större huvudkontor till stadskärnan.

Övriga kommundelar ska utvecklas med stadsbebyggelse, i huvudsak bostäder, utifrån de förutsättningar som infrastruktur, teknisk försörjning och natur- och kulturmiljöer medger. Längs pendeltågslinjen och i anslutning till annan kapacitetsstark kollektivtrafik, till exempel utmed gatorna där expressbusslinjer planeras att trafikera finns goda förutsättningar att utveckla livskraftiga samhällen med god service. Förtätning i exempelvis Vendelsö, Gudö, Norrby, Västerhaninge och Tungelsta kommer att skapa fler attraktiva bostäder och understödja service.

Haninge ska arbeta för att skapa förutsättningar för nya arbetsplatser. Kommunen ska möjliggöra för befintliga företag att växa och för nya företag att etablera sig genom att erbjuda goda etablerings- och expansionsmöjligheter och god näringslivsservice. Haninge har utifrån sina styrkor som etableringsort särskilt goda förutsättningar för att attrahera företag från många olika sektorer och även kunskapsintensiva företag framför allt till den regionala stadskärnan.

Kommunen är positiv till utveckling av verksamhetsmark för företag. Större verksamhetsområden som Albyberg och Jordbro finns redan planlagda och planarbete pågår för att möjliggöra en utökning av Albyberg. Kommunen är även positiv till att pröva utveckling av verksamhetsmark på andra transportstrategiska platser längs väg 73. Transportsystemet är viktigt för Haninges samhällsutveckling. Tillgången till sju pendeltågsstationer, verksamhetsnära industrispår och ett välutvecklat vägnät i kommunen skapar en grund för effektiva person- och godstransporter, men transportsystemet behöver förstärkas ytterligare för att Haninge ska kunna fortsätta att växa. Den beslutade utbyggnaden av Tvärförbindelse Södertörn ska prioriteras. Kommunen medfinansierar framkomlighetsåtgärder på väg 73 för att främja kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken med välfungerande pendeltågs- och busstrafik är viktig för kommunens konkurrenskraft och behöver förstärkas. Genom att öka kapaciteten på befintliga pendeltågslinjer och införa nya

stombusslinjer kan kopplingen stärkas mellan kommundelar och andra kommuner i Stockholmsregionen. En utbyggnad av dubbelspår på Nynäsbanan behöver ske för att säkerställa tågkapaciteten för gods- och persontrafik.

Kommunen ska verka för att säkerställa elförsörjningen och motverka att kapacitetsbrister uppstår. Det är nödvändigt för att kommunen ska kunna fortsätta växa, men också för att säkerställa krisberedskapen. Mark kommer att behöva prioriteras för att möjliggöra lokala lösningar såsom vätgasanläggningar eller solcellsparker för att stödja omställningen till en hållbar och fossilfri energiförsörjning, och där så är lämpligt utnyttja befintlig bebyggelses tak för solkraft.

3.2 En kommun med goda levnads- och boendemiljöer

Haninge ska bygga vidare på kommunens unika kombination av tät stad, landsbygd och skärgård, som gör att alla kan hitta sin plats att leva, bo och verka på. Alla delar av kommunen har olika kvaliteter som ska tillvaratas i utvecklingen samtidigt som nya värden tillförs. Det ska finnas attraktiva och trygga levnads- och boendemiljöer med närhet till arbete, service, natur, vatten, friluftsliv och rekreation, som binds samman av välfungerande kommunikationer.

Planeringen ska utgå från att skapa attraktiva boendemiljöer, både genom utformningen av bostäder och andra funktioner i olika områden som möjliggör ett tryggt boende i livets olika skeden, allt från utpräglade småhusområden till flerbostadshus i stadsmiljön. Samhällsservice såsom förskolor, skolor och särskilda boenden för äldre, LSS-bostäder och idrotts- och fritidsaktiviteter ska byggas ut i takt med att befolkningen växer. Arbetsplatser ska prioriteras för att möjliggöra att fler invånare ska kunna arbeta nära sin bostad. Genom att möjliggöra kompletteringar av bostäder och arbetsplatser i olika kommundelar ska även utbudet av service, kulturliv och andra aktiviteter understödjas.

En stor del av Haninges yta täcks av naturmark, jordbrukslandskap och vatten med en nationalpark, flera naturreservat och skärgårdsmiljöer. I planeringen ska den regionala grönstrukturen värnas och tillgängligheten till grönområden stärkas. Haninges naturområden och kulturlandskap ska knytas samman genom att integrera grönska och natur i kommunens stadsmiljöer för att främja människors trivsel, hälsa och välbefinnande. Ekosystemtjänster ska integreras i samhällsbyggandet för att bidra till renare luft, vatten och mindre buller.

Invånare ska erbjudas goda möjligheter till vardagsnära rekreation och ett aktivt friluftsliv. Det ska vara enkelt att nyttja allemansrätten och ta del av olika naturupplevelser. Hanveden- och Tyrestakilen utgör tillsammans med skärgårdsmiljön med tillhörande öar, besöksmål och badplatser, viktiga noder för friluftslivet. Dessa platser ska utvecklas och tillgängliggöras för invånare och besökare.

Utformning och gestaltning av bebyggelse och stadsmiljöer ska utgå från respektive kommunens befintliga kvaliteter och eftersträva att skapa en tydlig karaktär och en sammanhållen helhetsmiljö. De offentliga miljöerna i form av gator, torg, parker och stråk bidrar till att binda samman kommunen och ska vara väl gestaltade och omhändertagna. Det ska vara bra miljöer för äldre och miljöer för barn och unga med plats för rörelse och lek. Ett trygghets- och tillgänglighetsperspektiv ska genomsyra all planering.

I Haninge ska det finnas ett tillförlitligt, tryggt och effektivt transportsystem. Det ska vara enkelt att röra sig mellan bostad, arbete, service och andra samhällsfunktioner inom kommunen. Infrastruktur och kommunikationer ska därför planeras tillsammans med ny bebyggelse utifrån ett helhetsperspektiv på kommunens utveckling. Kommunens övergripande transportsystem ska planeras och utformas med hög trafiksäkerhet i fokus. Miljöerna ska vara trygga och tillgängliga för alla – oavsett ålder, funktionsförmåga eller färdssätt. Den kraftiga befolkningstillväxten ställer krav på ökad kapacitet på befintliga pendeltågslinjer och på nya busslinjer för att knyta samman olika kommuner och stärka kopplingen till andra kommuner i Stockholmsregionen. Det är viktigt att det är enkelt att ta sig fram med bil, kollektivtrafik samt gång och cykel, särskilt till viktiga målpunkter och kollektivtrafikens bytespunkter. Framkomlighet, tillgänglighet och trafiksäkerhet ska prioriteras i planeringen.

Den regionala stadskärnan ska erbjuda god tillgång till kollektivtrafik och transportsystemet behöver bidra till att öka rörligheten och minska det upplevda avståndet mellan stadskärnan och omkringliggande områden. Även kommunikationerna i skärgården behöver utvecklas för fler boende och en växande besöksnäring.

Digitaliseringen har möjliggjort nya arbetssätt och minskar behovet av transporter och resor. Utbyggnaden av digital teknik ska främjas för att möjliggöra företagsetableringar och distansarbete för boende, något som är särskilt viktigt för en levande landsbygd och i skärgårdsmiljön.

3.3 En trygg, robust och hållbar kommun

Haninge ska vara en kommun som kombinerar tillväxt och hållbar samhällsutveckling. När kommunen växer med nya invånare och arbetsplatser ska resurseffektiva lösningar som begränsar miljö- och klimatpåverkan tillämpas och robusta strukturer skapas för att möjliggöra en långsiktigt hållbar och trygg miljö som kan möta samhällsstörningar.

Utgångspunkten i planeringen ska vara att skapa förutsättningar för ett effektivt markutnyttjande som ger bästa möjliga hushållning med resurser. Goda kollektivtrafiklägen såsom området runt stadskärnan och längs pendeltågslinjen ska särskilt nyttjas för ny bebyggelse. Potentialen runt stadskärnan ska tillvaratas och området ska utvecklas till en tät, levande och attraktiv stadsmiljö med en blandning av bostäder, arbetsplatser och service.

Vid planläggning ska kommunen ta hänsyn till områden med höga naturvärden samt beakta hur den regionala grönstrukturen³, viktiga ekologiska samband och spridningskorridorer, påverkas av olika utvecklingsinitiativ. De är viktiga för invånarnas hälsa och välbefinnande och för att kunna bevara den biologiska mångfalden och bidra med ekosystemtjänster. När gröna ytor tas i anspråk för bebyggelse ska spridningskorridorer och gröna samband beaktas. I planeringen ska kommunen ställa krav på att gröna värden såsom exempelvis parker, gatuplanteringar och gröna tak byggs in i stadsmiljöerna för att naturen ska kunna bidra med olika ekosystemtjänster. Ett systematiskt arbete med hållbar dagvattenhantering ska ske för att uppnå miljö kvalitetsnormerna i kommunens yt- och grundvattenförekomster.

Haninge är en utpräglad kust- och skärgårdskommun med långa kuststräckor, en mängd sjöar och vattendrag. Ytvattenförekomster tillsammans med grundvattnet är viktiga för växter och djur samt för biologisk mångfald. Vattenkvalitet behöver förbättras i ytvattenförekomsterna och ett särskilt fokus behöver ligga på Drevviken, Vitsån, Husbyån och Rocklösaån. Det är viktigt att säkerställa vattenkvaliteten och kvantitet i de grundvattenförekomster som har stor betydelse för dricksvattenförsörjningen. Grundvattenförekomsterna Jordbromalm och Pålalm har hög prioritet enligt den regionala vattenförsörjningsplanen. Flera vattentäkter har vattenskyddsområden med tillhörande vattenskyddsföreskrifter.

³ Begreppet regional grönstruktur avser de gröna områden som sträcker sig över kommungränserna och som utöver att vara viktiga lokalt även är betydelsefulla i ett regionalt perspektiv

Planering, byggnation och drift av byggnader och anläggningar ska ske resurseffektivt. Byggnationer och anläggningar ska vara miljövänliga och klimatanpassade, exempelvis gällande materialval och energianvändning. Ett cirkulärt samhällsbyggande ska eftersträvas exempelvis genom återbruk av material vid byggnation eller omvandling av befintliga byggnader. Avfallshantering i Haninge kommun ska genomsyras av klimatsmarta val och effektiv logistik. Platser och ytor för avfallshantering inklusive förebyggande av avfall, för att nå önskad utveckling inom avfallsområdet reserveras i samhällsplaneringen. Dessa ytor, utrymmen och anläggningar för avfallshantering integreras och samsas med bostäder, verksamhetslokaler, skolor, vägar och annan infrastruktur och arrangeras så att miljöpåverkan minimeras. För att minimera miljöpåverkan på vattentäkterna får inga större anläggningar för avfallshantering placeras på de kommunala vattentäkterna. Större anläggningar för avfallshantering ska undvikas på vattentäkter. Alla system för avfallshantering ska vara trygga, säkra och tillgängliga samtidigt som de uppmuntrar till återvinning och återanvändning. Cirkulär ekonomi får stort utrymme genom att förebygga uppkomsten av avfall och att främja återanvändning. Det avfall som ändå uppstår ska tas tillvara på bästa sätt. För att öka materialåtervinningen behövs möjligheter till sortering, vilket i sin tur förutsätter att mer utrymme avsätts för detta ändamål. Kommunen stödjer Stockholmsregionens strategier för hållbar masshantering genom att främja återanvändning och återvinning, vilket minskar behovet av deponi och transporter samt sänker koldioxidutsläpp. Samarbetet med andra kommuner optimerar logistiken och möjliggör ett hållbart kretslopp för massor som bidrar till regionens miljö- och klimatmål. stödjer Stockholmsregionens strategier för hållbar masshantering genom att främja återanvändning och återvinning, vilket minskar behovet av deponi och transporter samt sänker koldioxidutsläpp. Samarbetet med andra kommuner optimerar logistiken och möjliggör ett hållbart kretslopp för massor som bidrar till regionens miljö- och klimatmål.

Även transportsystemet ska utvecklas resurseffektivt. Kommunen ska i planeringen arbeta för att fortsätta bygga ut kollektivtrafiken, utnyttja goda kollektivtrafiklägen för bebyggelse samt förbättra gång- och cykelinfrastrukturen. Bilen kommer fortsatt att ha en viktig roll i transportsystemet i Haninge, framför allt i landbyggdmiljö med begränsad eller ingen kollektivtrafik. Elektrifieringen och omställningen av fordonsflottan till förnybara drivmedel ska understödjas. Kommunen ska även styra mot att skapa hållbara energisystem genom energieffektivisering och övergång till fossilfria energikällor. System för energiförsörjning och annan teknisk infrastruktur ska begränsa påverkan på miljön och klimatet.

I en tid som präglas av förändrat säkerhetsläge och klimatförändringar behöver kommunen ha en god beredskap för oväntade händelser i omvärlden.

Planeringen ska bidra till att stärka det svenska totalförsvaret för att vid händelse av kris eller krig vara förberedd. Planeringen ska också bidra till att skapa robusta och motståndskraftiga miljöer som kan möta konsekvenserna av klimatförändringar. De tekniska försörjningssystemen, infrastrukturen, transportsystemet och bebyggelsen ska vara robusta nog för att för att klara utmaningar som skyfall, stigande havsnivåer eller andra störningar.

Förmågan att upprätthålla samhällsviktiga funktioner och att säkra tillgång till varor och tjänster ska öka. Det ska finnas en god beredskap och självförsörjningen ska öka. Genom att skapa förutsättningar för viktiga landsbygdsnäringsar att utvecklas såsom jordbruk- och skogsbruk, fiske och djurhållning ska livsmedelsförsörjningen öka. Brukningsvärd jordbruksmark ska bevaras för att trygga livsmedelsförsörjningen.

4. Utvecklingsinriktning

Haninge ska vara ett nav för utveckling på Södertörn. Kommunens samhällsplanering ska stärka Haninges identitet, attraktionskraft och regionala utvecklingsposition.

Utvecklingsinriktningen sätter ramarna för arbetet med att forma framtidens stads- och livsmiljöer samt redovisar kommunens syn på förutsättningarna för stadsutveckling i olika delar av kommunen. Utvecklingsinriktningen är vägledande för efterföljande beslut om planläggning och byggnation.

Under planperioden avser kommunen att:

- Prioritera och utveckla den regionala stadskärnan.
- Möjliggöra en resurseffektiv markanvändning som nyttjar befintlig infrastruktur och värnar de natur- och kulturmiljöer som skapar förutsättningar för ekosystemtjänster och ett aktivt friluftsliv.
- Främja utvecklingen av ett mer kunskapsintensivt, diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv.

Haninges stadsutvecklingszon, karaktärsområden och natur- och kulturlandskap utgör en tredelad men sammanhängande inriktning som sammanfattar kommunens utvecklingsstrategier och ska användas som utgångspunkt för översiktsplanens genomförande, se figur 1.

4.1. Stadsutvecklingszonen

Stadsutvecklingszonen har en stor potential att förena tillväxt och hållbar stadsutveckling och utgör därför det primära området för ny bebyggelse. Här skapas förutsättningar för en dynamisk och levande regional stadskärna. Under planperioden intensifieras arbetet att få fler att bo och verka i en tät och sammankopplad stadsmiljö med ett rikt utbud av stadskvaliteter. För stadsutvecklingszonen gäller följande förhållningssätt:

- Ny bebyggelse leder till förtätning i och runt strategiska samband i syfte att öka tillgängligheten, nyttja befintlig infrastruktur och knyta samman utvecklingszonens stadsdelar.
- Stadsutvecklingszonen försörjs av välfungerande kollektivtrafik och vägtrafik. Prioriterade åtgärder ökar framkomligheten i takt med att stadskärnan förtätas, till exempel genom att kommunens transportplanering fokuserar på nyttotrafik, kollektivtrafik samt gång- och cykel.

- I stadsutvecklingszonen utreder kommunen ny bebyggelse i förhållande till befintliga naturvärden och den regionala grönstrukturens betydelse för den biologiska mångfalden och friluftslivet.

Sammanfattningsvis möjliggör stadsutvecklingszonen en yt- och resurseffektiv tillväxt som bevarar de värden som finns i natur- och kulturlandskapet och syftar till att öka utbudet av service, aktiviteter och samhällsfunktioner.

4.2. Karaktärsområden

Haninges karaktärsområden kompletterar stadsutvecklingszonen genom att erbjuda invånarna en möjlighet att bo, leva och arbeta i direkt närhet till kommunens natur- och kulturlandskap. Utvecklingen i samtliga karaktärsområden ska bidra till ett variationsrikt utbud av mer småskaliga stadsmiljöer och planeras för att värna och förstärka varje områdes unika identitet. För karaktärsområden gäller följande förhållningssätt:

- Områden med värdefulla kulturmiljöer får inte förvanskas, såsom delar av Dalarö, Västerhaninge och Österhaningebygden. Utveckling av småhus prioriteras. I övrigt bedöms utvecklingsinitiativ i varje enskilt fall och prövas utifrån lokala förhållanden, till exempel vad gäller kollektivtrafikförsörjning och teknisk genomförbarhet.
- Stationsmiljöer för spår- och busstrafiken utvecklas till viktiga målpunkter i bebyggelsestrukturen och skapar förutsättningar för handel, kultur och annan service. I övrigt anpassas transportsystemet för att stärka besöksnäringen och tillgängliggöra viktiga besöksmål och noder för friluftslivet.
- Natur, parker och grönområden utgör en viktig del av områdets identitet. Ny bebyggelse ska utformas med hänsyn till befintliga värden och bidra till fler ekosystemtjänster, till exempel i form av vardagsnära rekreation.

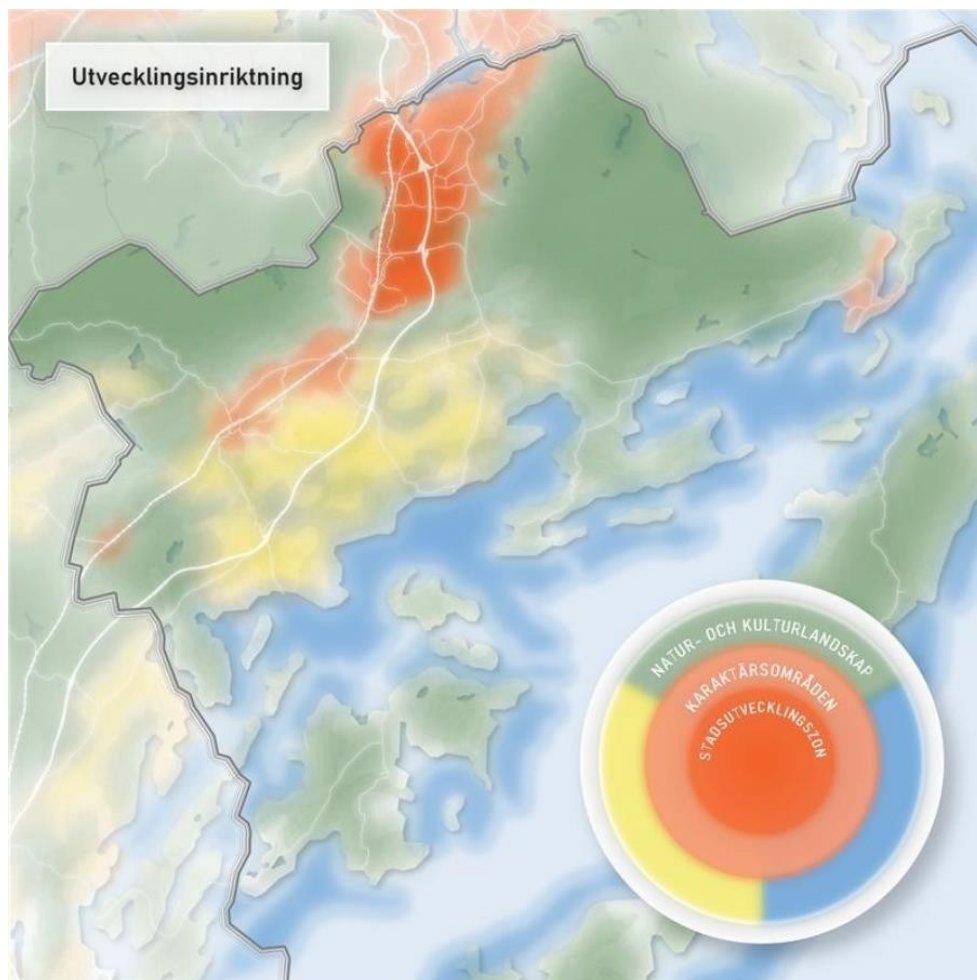
Sammantaget skapar Haninges karaktärsområden förutsättningar för en framväxt av attraktiva och identitetsstarka levnads- och boendemiljöer belägna i gränssnittet mellan stadsutvecklingszonen och kommunens natur- och kulturlandskap.

4.3. Natur- och kulturlandskap

Haninges natur- och kulturlandskap är en unik tillgång för boende, besökare och övriga kommuninvånare. I ett upplevelserikt landskap som innehåller mycket höga natur- och kulturvärden inryms lantliga boendemiljöer samt viktiga destinationer för friluftslivet och besöksnäringen. För att värna om den biologiska mångfalden och kulturarvet behöver initiativ och investeringar utgå ifrån naturens behov och ta stor hänsyn till platsspecifika värden och kvaliteter. För natur- och kulturlandskapet gäller följande förhållningssätt:

- Kommunen är restriktiv till ny bebyggelse i natur- och kulturlandskapet. Varje enskilt utvecklingsinitiativ ska ha en tydlig koppling till sin omgivning och bidra till att bibehålla mångfalden av verksamheter och boendemiljöer.
- Insatser som syftar till att förbättra kommunikationer och tillgänglighet ska utformas med hänsyn till landskapets ekologiska funktioner. Infrastruktursatsningar ska förbättra förutsättningarna för rekreation och besöksnäring, till exempel genom utvecklad kollektivtrafik till replipunkter och sammanhängande gång- och cykelstråk.
- Kommunens natur- och kulturlandskap förvaltas så att samhällets robusthet ökar. Naturvärden och andra utvecklingsinsatser ska stärka den regionala grönstrukturen och bidra till en förbättrad miljö i hav, sjöar och vattendrag.

Förvaltningen av Haninges natur- och kulturlandskap av stor betydelse för kommunens omställningsarbete och invånarnas livskvalitet eftersom befintliga miljöer levererar olika ekosystemtjänster som främjar människors hälsa och välbefinnande.

Figur 1: Den fysiska planeringen ska tillvarata kommunens olika kvaliteter som tillsammans skapar förutsättningar för att bli ett nav för utveckling på Södertörn. Haninge utvecklas till en dynamisk och trivsam vistelsemiljö genom att väva samman kommunens stadsmiljöer (orange) med de större sammanhängande grönområdena (grönt), skärgårdsmiljön (blått) och existerande kulturlandskap (gult).

5. Mark- och vattenanvändning

I översiktsplanen redovisas kommunens syn på hur mark och vatten ska användas. Kartmaterialet för den tänkta mark- och vattenanvändningen redovisas i en tillhörande kartbilaga.

För områden som kategoriserats som tät blandad stadsbebyggelse, utredningsområde och medeltät bostadsbebyggelse gäller, utöver beskrivningarna för varje kategori, även följande generella riktlinjer:

- I kategorierna *tät blandad stadsbebyggelse, utredningsområde och medeltät bostadsbebyggelse* ingår kommunens befintliga och planerade parker, vilka är avgörande för att skapa sammanhängande gröna samband mellan bebyggelse och de omkringliggande naturområdena. Parkerna, tillsammans med övriga grönytor och grönområden, fungerar såsom bebyggelsens gröna infrastruktur och bidrar även till att mildra negativa effekter av buller, föroreningar och klimatförändringar. För att säkerställa att dessa områden utvecklas på ett hållbart sätt ska grönytor anläggas och vidareutvecklas i takt med att områdena utvecklas, och deras lokalisering styrs av den långsiktiga planeringen.
- En högre koncentration av verksamheter, som är förenlig med den rådande buller- och riskbilden, placeras längs med kommunens större trafikleder eller leder för farligt gods. Dessa verksamheter är förenliga med bostäder och placeras som en skyddande barriär mellan den intilliggande bebyggelsen och de större trafiklederna. Placering och utformning av dessa verksamheter ska bidra till en funktionsblandad, hållbar och tillgänglig kommundel.
- All utveckling inom områden som regleras som tät blandad stadsbebyggelse, utredningsområde och medeltät bostadsbebyggelse ska utformas med god arkitektonisk och estetisk kvalitet. Bebyggelsemiljön ska utformas så att en god helhetsverkan för omgivningen uppfylls och bidra till att byggnader och offentliga rum får en tydlig och harmonisk struktur som är anpassad till platsens förutsättningar.

5.1 Tät blandad stadsbebyggelse

Område med blandad stadsbebyggelse med hög koncentration av bostäder, samhällsservice, kommersiell service eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder där utvecklingen sker genom förtätning eller omvandling.

Här finns ett större utbud av offentliga miljöer som parker och torg, samt verksamheter som är förenliga med bostäder. Verksamheter planläggs som kluster, solitärer eller i bottenvåningen på bostadsbebyggelse och ska bidra till att skapa ett funktionsblandat och levande gaturum. Utvecklingen sker genom förtätning eller omvandling.

Inom områden som regleras som tät blandad stadsbebyggelse tillåts skala, typologi och täthet frångå befintlig karaktär där det är lämpligt. Därmed möjliggörs en högre och tätare struktur i förhållande till den omgivande bebyggelsen. Variation i skala, typologi och täthet ska sinsemellan och inom befintlig och tillkommande bebyggelse skapas för att möjliggöra funktionsblandade, levande, hållbara och robusta urbana miljöer.

Den sammanhållna, högre och tätare strukturen motiveras av områdenas centrala läge med god tillgång till kollektivtrafik och service, vilket bidrar till en god hushållning med mark inom kommunen. All planering ska beakta funktions- och hälsoaspekter såsom buller, skyfall, dagvatten, mikroklimat och parkeringsmöjligheter.

5.2 Utredningsområde

Område som i en kommande samhällsplaneringsprocess utreds vidare gällande platsens lämplighet för en bebyggelseutveckling som innebär att områdets egenskaper förändras.

Inom utpekade utredningsområden kan befintlig infrastruktur nyttjas mer effektivt, vilket bidrar till hushållning av kommunens och regionens resurser. Genom en effektiv, robust och funktionsblandad samhällsplanering kan Haninge utvecklas hållbart samtidigt som fler kan bo, verka och etablera verksamhet inom lägen med god tillgång till kvaliteter som kollektivtrafik, arbetsplatser, service, friluftsliv och rekreation.

Handen–Jordbro–Albyberg–Brandbergen

Inom utredningsområdet för Handen–Jordbro–Albyberg–Brandbergen ska kommunen i den fortsatta samhällsplaneringen utreda hur de svaga strategiska sambanden mellan kommundelarna kan stärkas. Målsättningen är att utveckla området till en knutpunkt med nya bostäder, arbetsplatser, service, utbildning och kommunikationer. En utveckling enligt målsättningen ska samtidigt säkerställa att befintliga ekologiska och rekreativa samband kan bibehållas i stor utsträckning, framför allt i det stråk som sträcker sig i öst–västlig riktning mellan Handen och Jordbro. Området är också viktigt att utveckla för att bidra till en mer sammanhållen stadsbygd.

För att upprätthålla befintliga ekologiska samband ska åtgärder främst fokusera på att gynna områdets funktioner för fåglar och mindre barrskogsarter, eftersom spridningsmöjligheterna för större marklevande arter och klövvilt anses brutna och svåra att återskapa. En förutsättning för att upprätthålla sambandet är att ny bebyggelse undviks i områden med högsta naturvärden, enligt gällande naturvärdesklassning och att äldre och medelålders skog, särskilt frötallar, bevaras så långt som möjligt. Ett sammanhängande tallsamband bedöms här vara särskilt värdefullt, eftersom det både lämpar sig väl att integrera med ny bebyggelse och historiskt utgjort en karaktärsdanande ingrediens i Haninges bygd. Slätmossens naturpark avses bevaras som kommundelspark. Parken har ett måttligt ekologiskt värde, men bevaras för sina flödesdämpande våtmarker och rekreativa funktioner för närboende.

I utredningsområdet utreds en landskapsintegrerad bebyggelse, där nya byggnader placeras fristående i en grön och öppen struktur. De väl tilltagna mellanrummen spelar en viktig roll genom att upprätthålla både ekologiska och rekreativa funktioner. Bebyggelsestrukturen väver därmed samman natur och stad och skapar goda boendemiljöer. Vägar och trafiklösningar ska ges en grön karaktär, med separata körfält med grönska integrerad i vägrummet. Bevarad och nyskapad grönska sköts enligt befintliga eller nya skötselplaner, där skötseln anpassas för att stärka de prioriterade ekologiska strukturerna genom flerskiktning och inslag av död ved.

Utöver Slätmossens rekreativa värden för närboende så är Sörmlandsleden, som löper genom utredningsområdet, en rekreativ länk i den regionala grönstrukturen. För att säkra det rekreativa sambandet och tillgodose allmänhetens behov av natur- och friluftsupplevelser ska framkomligheten längs med Sörmlandsleden fortsatt vara god. I den del som sträcker sig genom utredningsområdet ska miljön fortsatt upplevas som relativt tyst och det ska finnas visuell kontakt med grönska.

I utredningsområdet blir det också viktigt att i den fortsatta planeringen noga utreda förutsättningarna kopplade till artskydd, hälsoaspekter som buller, luftföroreningar och risker kopplat till trafiken på de stora vägarna, samt kulturhistoriska miljöer som äldre tiders torvbrytning vid Slätmossen. Därtill behöver tillkommande bebyggelse lokaliseras med hänsyn till riksintresset för kommunikation och säkerhetsavstånd till befintliga kraftledningar. Grundvattenförekomst Jordbromalm, som ingår i utredningsområdet, får inte påverkas negativt i och med att det är en grundvattenförekomst av hög regional prioritet och ska bevaras för framtiden.

Grundvattenförekomst Jordbromalm, som ingår i utredningsområdet, får inte påverkas negativt i och med att det är en grundvattenförekomst av hög regional prioritet och ska bevaras för framtiden.

Utredningsområdet öster om Jordbro bostadsområde och söder om Albyberg utreds vidare i en kommande samhällsplanering för småhusbebyggelse för att komplettera befintligt bostadsbestånd.

Jordbro verksamhetsområde

Inom utredningsområdet intill Jordbro verksamhetsområde ska kommunen i den fortsatta samhällsplaneringen utreda hur områdets befintliga verksamhetsområde kan utökas för att tillvarata och stärka områdets strategiska läge och infrastruktur. Då området ligger inom kommunens grundvattentäkt är det avgörande att utvecklingen sker på ett sätt som säkerställer att Hanvedens vattentäkt skyddas. I det fortsatta planarbetet ska förutsättningarna för olika typer av verksamheter utredas närmare, där hänsyn tas till lokalisering i relation till bostadsområden, trafik och miljöaspekter, samt till områdets närhet till friluftsområden.

Norrbyskogen

Inom utredningsområdet för Norrbyskogen ska kommunen i den fortsatta samhällsplaneringen utreda hur området kan utvecklas till en lokal nod mellan Norrby, Söderby och Vendelsömalm. Samtidigt behöver hänsyn tas till Norrbyskogens betydande natur- och rekreationsvärden, där både tillgänglighet och bevarande är viktiga utgångspunkter. I den fortsatta planeringen förutsätts att mark med särskilt höga naturvärden undantas från exploatering och att ett större sammanhängande skogsområde (med betydelse även i ett regionalt perspektiv) fortsatt kan bevaras och leverera ekosystemtjänster i samklang med att området även utvecklas. Stombusslinjens dragning genom området, tillsammans med närheten till övrig kollektivtrafik, den regionala stadskärnan och Stockholm, bedöms stärka platsens potential som nod.

Mellanbergs gård

Inom utredningsområdet för Mellanbergs gård ska kommunen i fortsatt samhällsplanering utreda hur sambandet mellan kommundelarna Handen – Vega kan stärkas och utvecklas för att ytterligare utveckla stadskärnas kvaliteter och skapa trygghet bland annat genom ökad rörelse i och mellan de omkringliggande kommundelarna.

5.3 Medeltät bostadsbebyggelse

Områden med blandad stadsbebyggelse med hög koncentration av bostäder och där verksamheter som är förenliga med bostäder kan förekomma.

Inom medeltät bostadsbebyggelse finns större områden med hög koncentration av flerbostadshus där förtätningar kan prövas. I områden med friliggande småhusbebyggelse sker utvecklingen inom och i anslutning till befintlig bebyggelse. Där det bedöms lämpligt kan ytterligare bebyggelse i form av par-, rad- eller kedjehus utredas, exempelvis längs med centrala stråk, med möjligheter till befintlig eller framtida kollektivtrafik.

Inom de delar som regleras som medeltät bostadsbebyggelse kan jordbruksmark i lägen med gångavstånd från stationsentré för stomtrafik tillåtas att utvecklas med bostäder eller verksamheter som faller inom ortstjänster eller förstärker besöksnäringen. Lämpligheten för ianspråktagande av jordbruksmark prövas mot brukningsvärdet på aktuell jordbruksmark i varje enskilt fall.

Förtätning och omvandling inom de områden som regleras som medeltät bostadsbebyggelse ska bidra till en hållbart växande kommun genom att nyttja befintlig infrastruktur och förbättra underlaget för service och kollektivtrafik. Utveckling inom medeltät bostadsbebyggelse bidrar till att nya bostäder tillkommer i områden med befintliga bostäder och infrastruktur. Det skapar förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling, där allmänna intressen som kvalitativa offentliga miljöer, värdefull natur, jordbruksmark och hållbart lantbruk kan värnas och säkerställas samtidigt som fler kan bo, etablera och verka hållbart i kommunen.

All planering ska beakta utmaningar såsom buller, kulturmiljö, skyfall, dagvatten, parkering och jordbruksmark.

5.4 Sammanhållen bostadsbebyggelse

Område som består av sammanhållen bostadsbebyggelse och som i huvudsak består av friliggande småhusbebyggelse.

Viss förtätning genom tillkommande bebyggelse eller ökad bygg rätt kan ske i anslutning till befintlig sammanhållen bostadsbebyggelse under förutsättning att en långsiktigt hållbar vattenförsörjning är möjlig. Inom de områden som regleras som sammanhållen bostadsbebyggelse ska jordbruksmark undvikas att bebyggas.

Förtätning inom områden som består av sammanhållen bostadsbebyggelse omfattar i huvudsak friliggande småhusbebyggelse. Det skapar möjlighet för fler att bo och verka utanför centralorten och stärker underlaget för befintlig och utvecklad kollektivtrafik, lokalt näringsliv och samhällsservice. Samtliga projekt ska beakta utmaningar såsom buller, riksintressen, skyfall, dagvatten och jordbruksmark.

5.5 Verksamheter

Område med kluster av verksamheter som kan vara både störande och icke störande för sin omgivning. Etablering och utveckling av verksamheter skapar förutsättningar för nya arbetstillfällen, att understödja utbudet av service och kollektivtrafik och att skapa en mer levande och attraktiv kommun.

Kommunens befintliga verksamhetsområden i Jordbro, Albyberg och Håga bevaras och vidareutvecklas för att utnyttja områdenas strategiska läge, infrastruktur och potential. I samarbete med fastighetsägare prioriteras etablering av personalintensiva verksamheter och effektivisering av markutnyttjande. För Jordbro, som är beläget inom kommunens? grundvattentäkt, ska utveckling ske på ett sätt som minskar risken för negativ miljöpåverkan, med särskild målsättning att Hanvedens vattentäkt bevaras.

Vid nyetablering av verksamhetsområden är inriktningen att det sker i lägen med god tillgång till infrastruktur, med tillräckliga säkerhetsavstånd till bostadsbebyggelse och utan negativ påverkan på grundvattenförekomster. Längs med området närmast väg 73, intill och mellan trafikplatserna Fors och Gryt, kan nyetablering eller utveckling av verksamheter prövas där så är lämpligt för att utnyttja områdenas strategiska läge, infrastruktur och potential. På jordbruksmark längs med sträckan kan etablering eller utveckling av verksamheter prövas i lägen med god tillgång till infrastruktur intill trafikplatserna längs med väg 73. Lämpligheten för ianspråktagande av jordbruksmark prövas mot brukningsvärdet hos aktuell jordbruksmark i varje enskilt fall.

Verksamheter som inte är av störande karaktär kan placeras inom eller angränsande till bostadsbebyggelse för att skapa förutsättningar för en funktionsblandad och levande miljö. Inom delsträckan, södra Handen upp till Norrby gärde längs väg 73, regleras marken som verksamhetsmark. Inom detta område kan viss bostadsbebyggelse integreras för att skapa en funktionsblandad miljö, där så är lämpligt. Anläggningar med publika och besöksintensiva verksamheter, såsom idrottsanläggningar, kan med fördel

integreras i områden med andra verksamheter för att öka blandningen av funktioner och skapa trygghet genom att platsen aktiveras även under kvällstid. Transportintensiva och störande verksamheter prövas främst vid kommunens trafikplatser längs med större trafikleder.

All planering av verksamheter ska i fördjupade planeringsskeden prövas lämplig utifrån robusthet för aspekter såsom skyfall, översvämningar, geotekniska förhållanden, vatten- och avloppsförsörjning, vattenskyddsområden, jordbruksmark, riksintressen, natur- och kulturvärden samt påverkan på omgivande miljö.

5.6 Vägtrafik

5.6.1 Nya vägförbindelser och funktioner

För att stärka tillgängligheten krävs utvecklade förbindelser såväl inom kommunen som till andra kommuner och mellan viktiga regionala funktioner.

Trafikverket planerar för Tvärförbindelse Södertörn, en ny förbindelse i östvästlig riktning mellan Kungens Kurva, via Flemingsberg, till Jordbro. En ny gång- och cykelväg längs hela sträckan genom Södertörn kommer att ge nya möjligheter till pendling med cykel.

En ny trafikplats på väg 73 vid Torvalla med på- och avfarter i riktning till och från Stockholm ingår som ett framtidsbehov i åtgärdsvalsstudien för väg 73. Nya ramper i trafikplats Torvalla med riktning mot Stockholm bidrar till ökad framkomlighet och skulle avlasta de mest belastade sträckorna längs Gudöbroleden. Vidare utredningar, i nära samarbete med Trafikverket, behövs för att välja inriktning. En förlängning av Vallavägen, genom ny koppling under väg 73, föreslås till en tänkt förlängning av Dalarövägen söderut för att ytterligare minska barriäreffekten från väg 73. Under väg 73 finns idag en gång- och cykelport som nås via stigar från Vallavägens möte med Torvallavägen. Dalarövägen föreslås även ansluta till Dalarölänken vid cirkulationsplatsen vid Albyberg för att på så vis skapa nya kopplingar för framför allt gång-, cykel- och kollektivtrafik till Albyberg. En förlängning av Dalarövägen söderut mot Albyberg skulle förbättra tillgängligheten till Albybergs företagsområde och avlasta Handen från genomfartstrafik till Brandbergen och Vendelsömalm. I cirkulationsplatsen på Dalarölänken finns möjlighet att kunna koppla på en fjärde väganslutning. För att stärka kopplingen till Albyberg har kommunen i sin planering för Albybergs utbyggnad skapat förutsättningar för att kunna knyta samman vägnätet med en förbindelse mellan Dalarövägen och det nya arbetsplatsområdet. Utredning krävs för att fastställa den geografiska placeringen av trafikåtgärderna och dess tekniska och ekonomiska genomförbarhet.

En förlängning av Handens Stationsväg från Örnens väg i söder och vidare norrut föreslås för att dels trafikförsörja en kommande bostads- och verksamhetsbebyggelse, dels underlätta stadsutvecklingen i den centrala delen av kommunen. Den norra delen av förlängningen är i planförslaget redovisad med tre alternativa dragningar, vilka behöver utredas vidare i det fortsatta planeringsarbetet. Gatan skulle kunna ges en mer stadsmässig karaktär och bidra till en mer levande och attraktiv stadsmiljö. Det finns flera alternativ för anslutningen av förlängningen norrut som behöver studeras vidare, antingen mot Parkvägen, mot Getporsvägen eller mot Kolartorps allé.

5.6.2 Utveckling av transportleder

Det finns behov av att utveckla några av transportlederna inom kommunen för att möjliggöra fortsatt utbyggnad av den regionala stadskärnan. Nynäsvägen, mellan Gudöbroleden och Jordbrolänken, får en ändrad funktion i takt med fortsatt stadsutveckling av Handen då Nynäsvägen planeras bli en stadsgata med utrymme för expressbusslinjer. Kommunen ska även verka för att utvecklingen av stråket längs väg 73 och dess kapacitet sker i takt med Haninges tillväxt, samt att framkomligheten på Gudöbroleden, väg 260 förbättras, för att förbättra framkomligheten för en utpekad expressbusslinje.

Stavsvägen, väg 556, utgör en viktig förbindelse mellan Tungelsta tätort och väg 73 via trafikplats Fors och trafikplats Gryt. Stavsvägen är en statlig väg som behöver utvecklas för att stödja den pågående och framtida samhällsutvecklingen i denna del av kommunen. Vissa områden i anslutning till vägen är utsatta för buller, vibrationer och trafiksäkerhetsproblem som behöver åtgärdas av vägghållaren. Kommunen verkar för att vägen ska få en ny sträckning, i syfte att förbättra framkomlighet, trafiksäkerhet och boendemiljö. En ny och förbättrad vägstandard förväntas även öka framkomligheten och tillgängligheten till området, då den ger möjlighet till kollektivtrafikförsörjning och en ny gång- och cykelväg. Stavsvägen skulle på så vis få en bättre koppling till väg 73 och det regionala cykelvägnätet. En standardhöjning av Stavsvägen är även viktig för att arbetet med flera detaljplanarbeten i Tungelsta och Krigslida ska kunna fortgå.

5.6.3 Gång- och cykelvägnät

Trafiksystemet ska främja ett ökat gående och cyklande, särskilt i de mer tätbebyggda delarna av kommunen, för att öka tillgängligheten till viktiga målpunkter och göra dem mer nåbara för fler. Detta bidrar till ökad rörelse, spontana möten och minskade utsläpp av växthusgaser, luftföroreningar och buller, samtidigt som antalet korta bilresor kan minskas. Haninge har ett utbyggt gångvägnät som knyter samman områden och skapar god

tillgänglighet. I takt med kommunens tillväxt behöver nätet byggas ut vidare och förstärkas, med särskilt fokus på trygga och tillgängliga förbindelser till skolor, kollektivtrafiknoder samt den regionala stads kärnans tillgänglighet med service- och handelsutbud, aktiviteter och arbetsplatser.

Regionalt cykelstråk

Det utpekade regionala cykelnätet täcker stora delar av Stockholms län och syftar till att ge goda förutsättningar till arbetspendling med cykel mellan kommuner i regionen. I Haninge finns det två utpekade regionala cykelstråk, Nynässtråket, som går utmed Nynäsvägen mellan Huddinge och Nynäshamn, och Vendelsöstråket som går till Tyresö.

Cykelinfrastruktur längs statliga vägnätet

För att möjliggöra hållbara resor på sikt, verkar kommunen för en successiv utbyggnad av cykelvägnätet längs statliga stråk som Nynäsvägen, Vitsåvägen, Dalarövägen och Österhaningevägen, i nära samarbete med Trafikverket.

5.7 Järnväg

Pendeltåget utgör stommen i kollektivtrafiken i Haninge. Kommunen verkar för utökad pendeltågstrafik för stationerna Vega och Jordbro, samt för att påskynda utbyggnaden av dubbelspår mellan Hemfosa och Nynäshamn så att tågkapaciteten för gods- och persontrafik kan öka.

Utöver järnvägsnätet för pendeltåg finns ett antal industrispår. Industrispåren möjliggör transporter med tåg till och från Jordbro industriområde. Industrispåren kommer fortsatt att vara en strategiskt viktig del av infrastrukturen för näringslivets tillväxt och för att stärka kommunens position som en attraktiv etableringsplats i Stockholmsregionen.

5.8 Grönområde

Område med större och mindre grönområden som ligger nära stadsbygden. Dessa fungerar idag som områden för vardagsrekreation, eller har potential att utvecklas för ändamålet.

Grönområden binds samman via gröna samband genom bebyggelseområdena. De skapar förutsättningar för möten mellan människor och ger plats för friluftsliv, lek, promenader, återhämtning och fysisk aktivitet. Grönområden bidrar även till ett bättre lokalklimat, hanterar dagvatten och är spridningskorridorer för djur och växter. Hänsyn ska tas till natur- och

kulturmiljöer. Inom områden reglerade som grönområde är kommunen restriktiv till ny bebyggelse.

5.9 Natur och friluftsliv

Områden med höga naturmiljövärden som innefattar skyddad natur, stora opåverkade områden, idrotts- och friluftsområden, jordbrukslandskap samt sammanhängande större naturområden som inte är ianspråktagna av annat än enstaka hus och anläggningar.

Inom områden som regleras som natur och friluftsliv värnas och förstärks befintliga miljöer och värden. Utveckling av de rekreativa värdena sker i harmoni med de ekologiska värdena och anpassas efter platsens förutsättningar och naturreservatens olika ändamål. Bostadsnära områden som regleras som natur och friluftsliv är särskilt viktiga för ekosystemtjänster och för människors vardagsrekreation. Inom områden som regleras som natur och friluftsliv är det positivt om allmänhetens tillgång till stränder och sjöar förbättras.

Kommunen är restriktiv till ny bebyggelse inom områden reglerade som natur och friluftsliv. Undantag görs för anläggningar som stärker området värden för idrott och rekreation samt för nödvändiga ekonomibyggnader inom jordbruket. Där det bedöms lämpligt kan kommunen i fortsatt planering utreda komplettering av befintlig bostadsbebyggelse om vattenförsörjningen är långsiktigt hållbar och ingen påtaglig skada uppstår på riksintressen eller på naturvärden enligt klass 1–4. Om negativ påverkan på naturmiljön ändå bedöms uppkomma ska kompensationsåtgärder följa skadelindringshierarkin – där skador i första hand undviks, i andra hand minimeras eller avhjälpas och i sista hand kompenseras.

5.10 Landsbygd

Område som omfattar större naturområde, naturreservat, sammanhållen och gles bostadsbebyggelse som permanentboende och fritidshus samt enstaka verksamheter, småbåtshamn och idrottsanläggningar.

Möjlig utveckling av ny bostadsbebyggelse och verksamhet på landsbygden begränsas till stor del av området höga värden kopplade till allmänna intressen såsom strandskydd, riksintresse, kulturmiljö, jordbruksmark, naturreservat, Natura 2000-område, övriga naturområden med höga naturvärden samt av begränsad tillgång till grundvatten. I den kustnära delen av landsbygden, där tillgången på grundvatten är begränsad, ska ny bebyggelse undvikas. Utifrån dessa förutsättningar är utveckling på stora delar av landsbygden begränsad.

Ny bostadsbebyggelse, idrottsanläggningar, verksamheter kopplat till skärgård och lokala näringslivetableringar som utgör ortstjänster eller stärker besöksnäringen kan utgöra positiva tillskott inom de områden som regleras som landsbygd. För att utveckling eller nyetablering av bebyggelse ska anses lämplig krävs att den sker i anslutning till befintlig bebyggelse och ortstjänster, har tillgång till hållbar vattenförsörjning och kollektivtrafik samt inte medför negativ påverkan på allmänna intressen. Större fastigheter ökar förutsättningarna för att nå en långsiktigt hållbar vattenförsörjning, vilket gör att fastighetsregleringar som medger mindre fastigheter bör undvikas på landsbygden där kommunalt vatten och avlopp saknas.

Inom de delar som regleras som landsbygd ska jordbruksmark i möjligaste mån undvikas att bebyggas. Etablering eller utveckling av verksamheter kan prövas på jordbruksmark i lägen med god tillgång till infrastruktur intill trafikplatserna längs med väg 73. Lämpligheten för ianspråktagande av jordbruksmark prövas mot brukningsvärdet hos aktuell jordbruksmark i varje enskilt fall.

Genom att utvecklingen på landsbygden sker i lägen där en långsiktigt hållbar vattenförsörjning kan uppnås och i anslutning till sammanhållen bostadsbebyggelse motverkas utglesning. Det skapar förutsättningar för hållbara livsmiljöer där allmänna intressen såsom värdefull natur, jordbruksmark och hållbart lantbruk, skogsbruk och fiske kan värnas och säkerställas samtidigt som fler kan bo, etablera och verka utanför centralorten.

5.11 Skärgård

Område där kommunens två kärnöar, Utö och Ornö ingår, och som till största del består av kustnära mark och höga naturvärden, är bland annat viktiga för rekreation och inrymmer både natur- och kulturmiljöer och flera naturreservat, samt en mindre andel bostäder och småskaliga verksamheter.

Möjlig utveckling av ny bostadsbebyggelse och verksamhet i skärgården begränsas till stor del av bristen på tillgång till grundvatten samt av områdets höga värden kopplade till allmänna intressen såsom strandskydd, riksintresse, kulturmiljö, jordbruksmark, naturreservat, Natura 2000-område och övriga naturområden med höga naturvärden.

I skärgården är tillgången till grundvatten generellt begränsad, vilket medför att ny bebyggelse ska undvikas i områden med begränsad eller otillräcklig tillgång till grundvatten. För områden som ligger i anslutning till befintlig sammanhållen bostadsbebyggelse där en långsiktigt hållbar vattenförsörjning kan uppnås och tillgången till grundvatten därmed är god kan viss utveckling

av verksamheter, som faller inom ortstjänster eller förstärker besöksnäringen, samt ny bostadsbebyggelse utredas. Det gäller för de områden där allmänna intressen eller natur-, kultur- och rekreationsvärden inte påverkas negativt.

Utvecklingen i skärgården sker i anslutning till sammanhållen bostadsbebyggelse, för att undvika fortsatt utglesning av kommunens skärgård. Det skapar förutsättningar för att hållbara livsmiljöer och befintlig kollektivtrafik, lokalt näringsliv, ortstjänster och samhällsservice kan utvecklas och bevaras. Därmed kan fler bo, etablera sig och verka i skärgården samtidigt som allmänna intressen såsom rörligt friluftsliv, värdefull natur, jordbruksmark och hållbart lantbruk, skogsbruk och fiske kan värnas och säkerställas.

5.12 Vatten

Vattenområden inkluderar kommunens sjöar, kustvatten och hav som är viktiga för bland annat rekreation. De inrymmer natur- och kulturmiljöer och flera naturreservat. Inom området som regleras som vatten ska exploatering av grunda havsvikar undvikas och hänsyn ska tas till ekologiska värden och lek miljöer för fisk. Många av Haninge kommuns stränder omfattas av det generella strandskyddet på 100 meter från strandlinjen, både på land och ut i vattnet. Eftersom stora delar av Haninge består av kust och skärgård gäller dock ofta ett utvidgat strandskydd på upp till 300 meter. Det utvidgade skyddet omfattar särskilt områden med höga natur- och rekreationsvärden och får därför en betydande påverkan på kommunens planering och utveckling av vattenområdet.

Ytvattnets mängd och kvalitet påverkas av en rad faktorer, bland annat av omgivande natur och mark, nederbörd, avdunstning, avrinning och mänsklig aktivitet. Drevviken, Husbyån och Vitsån samt gränsande kustvatten så som Horsfjärden bedöms eventuellt påverkas av framtida exploatering. Kommunen bedriver därför ett aktivt vattenarbete och inom samhällsplaneringen tas hänsyn till gällande strandskydd och kommunens vatten så att vattnets kvalitet och kvantitet inte påverkas negativt. Hänsyn tas till att bevara livsmiljöer i och intill vatten för att främja biologisk mångfald och inte bidra till fragmentering eller förlust av livsmiljöer. Vid ändrad markanvändning, exploatering eller andra åtgärder som kan ha en negativ påverkan på vattenförekomster ska åtgärdsförslag tas fram för att i första hand leda till en förbättring och i andra hand undvika en försämring. Vid exploatering invid sjöar, kust, vattendrag och strandskyddade område hanteras dagvattenåtgärder och utredning av upphävande av strandskydd i ett tidigt skede i den fortsatta samhällsplaneringen och hänsyn tas till olika aktuella behov. Stensjön, Årsjön,

Bylsjön, Långsjön och Valingeträsk är ytvattenförekomster som inte bedöms påverkas av en framtida exploatering, då de framför allt ligger inom orörda naturområden och naturreservat där sannolikheten för exploatering eller indirekt påverkan är låg. Kommunen arbetar för att säkra vattnets kvalitet och goda egenskaper genom de mellankommunala samband som finns i och med att sjöar, vattendrag och kustvatten sträcker sig över kommunens administrativa gränser. Kommunen deltar även i regionala åtgärder som syftar till ett hållbart nyttjande av havsområdet och som bidrar till att förbättra Östersjöns vattenkvalitet samt utveckla skydd av särskilt värdefull marin naturmiljö och kulturmiljö.

6. Riksintressen och övriga planeringsförutsättningar

Vid planläggning ska kommunen ta hänsyn till de värden och planeringsförutsättningar som finns på platsen. Nedan redovisas viktiga värden samt hur kommunen tar hänsyn till dessa i översiktsplanen, exempelvis riksintressen eller planeringsförutsättningar såsom vattenskyddsområden, miljö kvalitetsnormer, stora opåverkade områden, klimatrelaterade risker samt kulturmiljövärden.

6.1 Riksintressen

Bestämmelser om riksintressen finns i 3 och 4 kapitlet miljöbalken. De kan gälla för områden som är skyddsvärda på grund av sina speciella naturvärden och kulturvärden men också för områden som har betydelse för ett speciellt användningsområde. Ett riksintresses värde eller betydelse får inte påtagligt skadas och det väger alltid tyngre än ett motstående lokalt allmänintresse. Detta innebär att utveckling som genomförs i närheten av, eller som kan påverka ett riksintresse indirekt, måste granskas med avseende på deras potentiella inverkan på dessa intressen. Denna prövning ska säkerställa att riksintressenas långsiktiga skydd och värden bevaras, även om utvecklingen fysiskt inte befinner sig inom själva riksintresseområdet. Områden av riksintresse ska prioriteras i den fysiska planeringen och hänsyn tas så att påtaglig skada inte uppstår. Totalförsvaret är överordnat andra riksintressen och har därmed en särställning. Ansvarig myndighet för berört riksintresse får yttra sig, som remissinstans, över föreslagen utveckling som ansluter till eller omfattar delar av riksintressena.

6.1.1 Miljöbalkens 3 kapitel

Yrkesfiske, MB 3 kap. 5 §

I Haninge finns tre riksintresseområden för yrkesfiske: runt Muskö, Ornö samt Utö – Nättarö. Områden som är av riksintresse för yrkesfisket ska så långt som möjligt, skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande och som har betydelse för yrkesfisket och pekats ut av Havs- och vattenmyndigheten. Riksintresseområdet regleras som vatten, där exploatering av grunda havsvikar ska undvikas och hänsyn tas till ekologiska värden, fiskens lekmiljöer, strandskyddet samt kommunens vatten så att dess kvalitet och kvantitet inte påverkas negativt.

Kommunens planering tar sammantaget hänsyn till riksintressenas värden så att ingen påtaglig skada sker på riksintresset.

Naturvård, MB 3 kap. 6 §

I Haninge finns sju områden av riksintresse för naturvård: Tyresta-Åva, Stegsholm – Sandemar, Gullringekärret, Kymmendö, Arbottna, Muskån – Hammersta – Häringe samt Stockholms skärgård (yttre del). Dessa är kommunens mest värdefulla naturområden i ett nationellt perspektiv och visar landskapstyper, naturtyper och andra naturvärden som är karaktäristiska för landets olika naturgeografiska regioner.

Områden av riksintresse för naturvård ska, vid ändrad markanvändning, skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de riksintressanta natur- och kulturvärdena. Det gäller även för åtgärder som utförs utanför riksintresset. På Naturvårdsverkets sida om skyddad natur finns registerblad med beskrivningar av samtliga riksintressens huvuddrag, värden och förutsättningar för bevarande. För vägledning om riksintressebestämmelserna och för allmänna råd om bedömningen av vad som räknas som påtaglig skada har Naturvårdsverket tagit fram en handbok.

Inom riksintresse för naturvård planeras ingen omfattande bebyggelse då dessa områden regleras som natur och friluftsliv eller vatten, samt mindre delar som landsbygd eller skärgård i markanvändningskartan. För de områden som regleras som landsbygd eller skärgård möjliggörs kompletteringar intill befintlig sammanhållen bebyggelse, där vattenförsörjningen är långsiktigt hållbar. Här kan ny bostadsbebyggelse eller verksamheter inom ortstjänster och besöksnäring utredas, förutsatt att ingen betydande skada uppstår på objekt eller värden som har bedömts vara av riksintresse.

En mindre del av riksintresseområdet Stegsholm – Sandemar regleras som sammanhållen bebyggelse för att bekräfta nuvarande användning i Schweizerdalen. Ingen förändring planeras inom detta avgränsade område och kommunens tar sammantaget hänsyn till riksintressenas värden så att ingen påtaglig skada sker på riksintresset.

Friluftsliv, MB 3 kap. 6 §

I Haninge finns tre områden av riksintresse för friluftslivet, varav det största finns i Stockholms skärgårds yttre del med intressen såsom båtsport, bad, fritidsfiske och cykling. Övriga områden är Hanveden och Tyresta-Åva-Gålö.

I markanvändningskartan regleras riksintresseområdena främst som skärgård, vatten eller natur och friluftsliv. Mindre delar regleras som landsbygd och längs med kusten finns en liten del som regleras som sammanhållen bostadsbebyggelse. För de delar som regleras som vatten samt natur och friluftsliv är kommunen restriktiv till ny bebyggelse. Inom natur och friluftsliv tillåts däremot byggnader som syftar till att förstärka områdets rekreativa värden och ekonomibygnader som är nödvändiga för att bedriva jordbruk.

För de delar som regleras som skärgård eller landsbygd möjliggörs kompletteringar intill befintlig bebyggelse, där vattenförsörjningen är långsiktigt hållbar. Här kan ny bostadsbebyggelse eller verksamheter inom ortstjänster och besöksnäring utredas, förutsatt att ingen betydande skada uppstår på objekt eller värden som har bedömts vara av riksintresse.

Utanför riksintresseområdet mellan Handen – Brandbergen och Jordbro finns befintliga stigsystem, däribland Sörmlandsleden, samt medvetet planerade rekreativa kopplingar mellan bostadsområden och omgivande naturområden. Dessa är mycket känsliga och avgörande för tillgängligheten till riksintressena. Inom området reglerat som utredningsområde löper Sörmlandsleden som en rekreativ länk i den regionala grönstrukturen. För att säkra det rekreativa sambandet och tillgodose allmänhetens behov av natur- och friluftsupplevelser ska framkomligheten längs med Sörmlandsleden fortsatt vara god. I den del som sträcker sig genom utredningsområdet ska miljön fortsatt upplevas som relativt tyst och det ska finnas visuell kontakt med grönska.

Kommunens planering tar sammantaget hänsyn till riksintressenas värden och eventuell utveckling sker så att ingen påtaglig skada sker på riksintresset. Om åtgärder genomförs inom eller i närheten av ett riksintresse ska planeringen utformas så att de utpekade värdena bevaras och påverkan minimeras.

Kulturmiljövård, MB 3 kap. 6 §

Haninge har sju områden av riksintresse för kulturmiljövården; Österhaningebygden, Sandemar, Utö, Huvudskär, Sundby – Varnö, Dalarö – Jutholmen – Dalarö skans och Kymmendö. Dessa miljöer visar hur människan har nyttjat tillgängliga naturresurser och hur samhälle, näringsliv, sociala villkor, byggnadsskick och estetiska ideal har utvecklats. På Riksantikvarieämbetet finns beslutade [riksintressebeskrivningar](#)⁴ som beskriver motivering och uttryck för riksintresset för de sju riksintresseområdena. Motiveringen anger varför kulturmiljön är av riksintresse och uttryck för riksintresset anger vilka komponenter som ingår i riksintresset. För vägledning om riksintressena finns även länsstyrelsens kunskapsunderlag.

Haninge kommun säkerställer, genom den fortsatta samhällsplaneringen, att kulturmiljöinventeringar och konsekvensbeskrivningar genomförs vid behov för samtliga riksintresseområden för kulturmiljövård. Detta för att säkerställa att tillräcklig hänsyn tas till riksintressena och att eventuell utveckling sker utan att påtaglig skada uppstår på kulturmiljövårdena.

Merparten av riksintresseområdena för kulturmiljövård regleras som landsbygd, skärgård, vatten eller natur och friluftsliv i markanvändningskartan med undantag för ett området intill Fors trafikplats där marken regleras som verksamheter samt delar av Dalarö som regleras som medeltät bostadsbebyggelse. Intill riksintresseområdet för Österhaningebygden regleras områdena som utredningsområde samt verksamhet och medeltät bostadsbebyggelse som bekräftar nuvarande användning.

För de delar som regleras som skärgård eller landsbygd möjliggörs kompletteringar intill befintlig sammanhållen bebyggelse, där vattenförsörjningen är långsiktigt hållbar. Här kan ny bostadsbebyggelse eller verksamheter inom ortstjänster och besöksnäring utredas, förutsatt att ingen påtaglig skada uppstår på objekt eller värden som har bedömts vara av riksintresse.

Dalarö – Jutholmen – Dalarö skans

För de delar som angränsar till detta riksintesseområde pekas delar av Dalarö ut som medeltät bostadsbebyggelse. Större delen av riksintesseområdet är genom detaljplaner skyddade genom q-bestämmelser, vilket bidrar till att områdets kulturhistoriska värden och karaktär bevaras. Vid planering av ny bebyggelse ska ytterligare hänsyn tas till värdefulla kulturmiljöer. Kommunen kommer att använda befintligt kulturmiljöunderlag och antikvarisk kompetens,

⁴ <https://www.raa.se/samhallsutveckling/riksintresse-for-kulturmiljovarden/riksintressebeskrivningar/>

och vid behov genomföra kulturmiljöinventeringar och konsekvensbeskrivningar för att säkerställa att riksintresset tillgodoses. Särskild hänsyn tas även genom att ny bebyggelse planeras så att den inte påverkar områdets betydelse för rekreation, kulturmiljöer eller landskapets karaktär.

Österhaningebygden

För den del av riksintresseområdet Österhaningebygden som omfattas av nya verksamheter i markanvändningskartan värnas kulturmiljöns känsligaste delar i och med att intrång i landskapet öster om Vitsåvägen undviks, vilket leder till att en viktig siktlinje ur kulturmiljösynpunkt bevaras. Tillkommande bebyggelses placering, volym, skala och materialitet regleras så att ingen påtaglig skada sker på riksintresset. För de delar som angränsar till riksintresseområdet regleras områdena som medeltät bostadsbebyggelse och verksamhet, vilket bekräftar nuvarande markanvändning. Kommunen bedömer att föreslagen bebyggelseutveckling utanför riksintresseområdet är förenlig med områdets karaktär och inte medför någon påtaglig skada på riksintresset. I den fortsatta samhällsplaneringen utreds vilka möjligheter och begränsningar som finns i utredningsområdena, så att ny bebyggelse kan etableras utan att påtagligt skada befintliga ekologiska, rekreativa eller kulturhistoriska värden.

Utredningsområdet öster om Jordbro bostadsområde och söder om Albyberg ska utredas vidare i kommande samhällsplanering för småhusbebyggelse som ett komplement till befintligt bostadsbestånd. Tillkommande bebyggelses placering, volym, skala och materialval ska regleras så att ingen påtaglig skada uppstår på riksintresset, varken direkt eller genom kumulativa effekter. Vid eventuell utveckling ska även områdets historiska och funktionella samband samt landskaps- och grönstrukturer bevaras, så att planerad bebyggelse inte påtagligt försämrar områdets kulturvärden, ekologiska värden eller funktionella kopplingar.

Kommunikation, MB 3 kap. 8 §

Trafikverket utser riksintresseområden för väg, järnväg, flyg och sjöfart, vilket handlar om att skydda stråk och anläggningar som är särskilt viktiga för dagens och framtidens transporter. I Haninge finns flera sådana områden – både på land och till havs – som är av riksintresse för kommunikation och som har betydelse för exempelvis pendling, godstransporter och regional tillväxt. Det är av vikt att ny bebyggelse och annan markanvändning inte försämrar funktionen hos dessa anläggningar. Påverkan kan även ske utanför själva riksintresseområdet, exempelvis genom buller, stomljud eller vibrationer från järnväg eller väg, som påverkar ny bostadsbebyggelse. Därför behövs hänsyn

tas till både själva anläggningarna och deras omgivning i den fortsatta samhällsplaneringen.

Väg 73 mellan Stockholm och Nynäshamn löper utmed hela kommunens tätortsband och utgör en förbindelse mellan regionala centrum, vilket innebär att vägen har särskild regional betydelse. Utmed motorvägen förespråkar kommunen att transportintensiva och ytkrävande företag placeras nära trafikplatserna. Väg 259 utgör förbindelse mellan regionala centrum, vilket innebär att vägen har särskild regional betydelse. Även den planerade sträckningen är av riksintresse. Väg 259 utgör förbindelse mellan regionala centrum, vilket innebär att vägen har särskild regional betydelse. Även den planerade sträckningen är av riksintresse.

Haninge berörs av riksintresset för flygtrafik kopplat till Arlanda och Bromma flygplatser genom så kallade MSA-tytor (Maximum Sector Altitude). Dessa ytor sträcker sig upp till 55 kilometer från flygplatserna och omfattar vissa delar av Haninge. Inom MSA-områden ska särskild hänsyn tas till objektens höjder. Oberoende av MSA-områden gäller dessutom att alla objekt som är högre än 20 meter över mark eller vatten, såsom master, torn, pyloner, vindkraftverk, skyltar, konstverk och byggnader, ska remitteras till Luftfartsverket. Detta krav gäller i hela Sverige, oavsett objektets geografiska placering.

I Stockholms län är hela det statliga järnvägsnätet med stationer, spårområden, depåer och godsterminaler av riksintresse. Järnvägen mellan Älvsjö och Nynäshamn kallas Nynäsbanan och är dubbelspårig mellan Älvsjö och Hemfosa. Nynäsbanan är av interregional betydelse och trafikeras främst av pendeltåg, men även av godståg till bland annat Jordbro och Norviks hamn, vilket stärker dess roll i den regionala transportinfrastrukturen. Haninges tätortsband ligger längs Nynäsbanan och här planeras den största bebyggelseutvecklingen, med fokus på området runt stadskärnan.

Den allmänna farleden Dalaröleden på sträckan Landsorts angöring - Kanholmsfjärden, farledningsnummer 501, med farledsklass 1 är av riksintresse för sjöfarten. Sjötrafikstråket på sträckan Ölands södra grund – Svenska Björn, sjötrafikstråk nummer 30, är också av riksintresse för sjöfarten. Även farleden Jungfrufjärden – Baggensfjärden (Ingaröleden), farledsnummer 529, med farledsklass 4 är av riksintresse. För alla byggnadsobjekt oavsett typ, som master, torn, pyloner, vindkraftverk, skyltar, konstverk, byggnader etcetera, som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan där objektet befinner sig till havs eller i insjö ska Kustbevakningen i Karlskrona remitteras utöver Luftfartsverket.

Längs med riksintresseområdena för järnväg och väg regleras marken som utredningsområde, tät blandad stadsbebyggelse, medeltät bostadsbebyggelse, verksamheter, landsbygd, och natur och friluftsliv. Inom markanvändningen för utredningsområde samt tät och medeltät stadsbebyggelse ingår en funktionsblandad bebyggelse, vilket betyder att bebyggelsen i huvudsak används för bostäder samt service, kontor, handel eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Markanvändningen i kommande samhällsplanering planeras så att hänsyn tas till riksintresseområdena gällande vägar och järnvägar. Riksintressenas markanspråk, funktionen för väg och järnväg samt dess påverkansområde beaktas så att påtaglig skada inte uppstår.

Kommunens planering tar sammantaget hänsyn till riksintressenas värden och eventuell utveckling sker så att ingen påtaglig skada sker på riksintresset. All framtida samhällsplanering remitteras Trafikverket, Luftfartsverket samt Sjöfartsverket vid behov.

Vindbruk, MB 3 kap. 8 §

I Haninge kommun finns ett område av riksintresse för vindkraft på sydöstra Utö. Riksintresseområdet överlappar helt eller delvis flertalet andra riksintressen, så som totalförsvaret, friluftsliv, naturvård, rörligt friluftsliv och högexploaterad kust, samt angränsar till riksintressen för kulturmiljövård och yrkesfiske. Riksintresseområdet innefattar höga kulturmiljövärden och är ett särskilt värdefullt bebyggelseområde, kopplat till Utö skjutfält som etablerades 1942 för pansartruppernas övningar. I området är stora delar av öns naturlandskap bevarat, med ängsmarker, barr- och ädellövskog samt sandstränder, samtidigt som bunkrar och annan militär infrastruktur speglar efterkrigstidens försvarsstrategier. Den historiska användningen har dessutom bidragit till biologisk mångfald med sällsynta växter, insekter och fågelarter.

Miljöbalken reglerar att när ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska företräde ges det eller de ändamål som bäst stödjer en långsiktig och hållbar användning av mark, vatten och miljö. Eftersom riksintesseområdet för vindbruk sammanfaller med totalförsvaret ges försvarsintresset företräde då dessa riksintressen inte är förenliga.

Totalförsvarets anläggningar, MB 3 kap. 9 §

Militära del

Försvarsmakten redovisar myndighetens riksintresseanspråk (miljöbalken 3 kapitlet 9 § andra stycket) samt områden av betydelse (miljöbalken 3 kapitlet 9 § första stycket) för totalförsvarets militära del. Av 3 kap. 9 § miljöbalken följer att mark- och vattenområden som är av riksintresse på grund av att de behövs

för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Försvarsmakten ser kontinuerligt över riksintressen och påverkansområden för totalförsvarets militära del i landet.

I Haninge kommun finns ett flertal öppet utpekade områden av riksintresse för totalförsvarets militära del samt i vissa fall tillhörande påverkansområden. Detta avser riksintresset för; Berga skjutfält och hamn, Mellstens skjutfält, Stabbo Skjutfält, Utö skjutfält och Muskö örlogshamn med mera med tillhörande påverkansområden (påverkansområden för buller eller annan risk) samt riksintresset i havet (sjöövningsområde) Nåttarö, Bjurshaga (Älvsnabben), Ådfjärden och Ballricken.

Påverkansområden tydliggör utbredning och typ av omgivningspåverkan, däribland buller eller annan risk, samt inom vilka områden olika typer av åtgärder riskerar att innebära påtaglig skada på riksintresset. Inom riksintresse samt påverkansområde för buller eller annan risk gäller bland annat att samtliga plan- och lovärenden oavsett byggnadshöjd ska remitteras Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada. Inom Berga och Utö övnings- och skjutfält råder tillträdesförbud under vissa tider, mer information finns på plats eller på Försvarsmaktens hemsida. Sjöövningsområden krävs för att fartygsförbanden i samverkan med flyg- och helikopterförband ska kunna öva Försvarsmaktens huvuduppgift, förmågan till väpnad strid. Utpekade sjöövningsområden av riksintresse syftar till att bevara möjligheten att bedriva verksamhet inom områden med bland annat olika kust- och havsförhållanden samt skilda metrologiska och hydrologiska förhållanden. Det är av vital betydelse för Försvarsmakten att övningsverksamheten inom sjöövningsområdena säkerställs även på lång sikt. Fysiska hinder över, på eller under vattnet såväl som tekniska hinder riskerar att påverka möjligheterna att nyttja sjöövningsområdena för övning och utbildning utan störning. Utförligare beskrivning av dessa områden, deras värden samt exempel på vilka åtgärder som kan riskera påtaglig skada finns att läsa i aktuell riksintressekatalog som återfinns på Försvarsmaktens hemsida för [riksintressen](https://www.forsvarsmakten.se/riksintressen).⁵

Försvarsmakten ska i tidigt skede erbjudas samråd vid planläggning, bygglovsprövning utanför detaljplan, tillstånds- och dispensprövningar samt vid investeringsprojekt för trafik och infrastruktur. Det ökar möjligheten att nå en lösning där både utveckling av samhället och bevarande av riksintressena kan tillgodoses. Exempel på remisser till Försvarsmakten är samtliga plan- och lovärenden inom påverkansområden kring riksintressen oavsett byggnadshöjd,

⁵ <https://www.forsvarsmakten.se/riksintressen>

alla ärenden som rör objekt högre än 20 meter utanför, och 45 meter inom, sammanhållen bebyggelse, översiktsplaner, VA-planer, tematiska- och fördjupade översiktsplaner samt tillägg till dessa.

Riksintresseområdet för totalförsvaret militära del regleras som landsbygd, skärgård, vatten samt natur och friluftsliv. Inga större utbyggnader planeras i dessa områden. Endast kompletteringar nära befintlig bostadsbebyggelse kan utredas, om vattenförsörjningen är långsiktigt hållbar och ingen betydande skada uppstår på riksintressen. Ny bebyggelse kan då gälla bostäder, ortstjänster eller besöksnäring. Kommunens planering tar sammantaget hänsyn till riksintressenas värden och eventuell utveckling sker så att ingen påtaglig skada sker på riksintresset. All framtida samhällsplanering inom riksintresseområdet remitteras Försvarmakten.

Civila del

Svenska kraftnät har 400 kV-ledning (som sträcker sig mellan stationerna Hall och Ekudden) och transformatorstationen Ekudden i kommunen som är av riksintresse för totalförsvarets anläggningars civila del. Det utpekade området för riksintresse för totalförsvarets anläggningar vid en luftledning är 100 meter, vilket omfattar både befintliga ledningsgatan och den yta som krävs för att bygga en ny eller ersättande ledning intill den befintliga ledningen, där respektive område är cirka 50 meter brett. Inom det utpekade riksintresseområdet är det inte lämpligt att planera för ny markanvändning. Utanför detta område finns dessutom ett påverkansområde som sträcker sig 160 meter åt vardera håll från riksintresseområdets gräns vid luftledningen. Stora elintensiva industri- eller infrastrukturetableringar föregås av noggrann planering och samverkan med områdets berörda elnätsägare.

Kommunens planering tar sammantaget hänsyn till riksintressenas värden och eventuell utveckling sker så att ingen påtaglig skada sker på riksintresset. Åtgärder som planeras inom 500 meter från transmissionsnätsledningar och transmissionsstationer remitteras Svenska kraftnät.

6.1.2 Miljöbalkens 4 kapitel

Riksintressen enligt miljöbalkens 4 kapitel är områden som i sin helhet är av riksintresse och är utpekade med geografiska namn direkt i lagtexten. Här får endast bebyggelse tillkomma om den inte möter något hinder enligt MB 4 kap. 2–8 §§ eller kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Enligt bestämmelserna i MB 4 kap. 1 § ska riksintresset inte utgöra hinder för utvecklingen av befintliga tätorter, av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. De områden som omfattas av undantaget är; Fors verksamhetsområde, Karlslunds

marina samt de befintliga tätorterna Dalarö, Årsta havsbad, Utlida – Gansta – Söderby och delar på Muskö, enligt Statistiska centralbyrå (SCB) och dess definition av tätorter.

Nedan framgår hur dessa riksintressen, som berör Haninge (kustområdet och skärgården samt Natura 2000-områden), ska tillgodoses i den översiktliga planeringen.

Kustområdet och skärgården, MB 4 kap. 1,2, 4 och 8 §§

Haninge kust och skärgård sträcker sig från Ängsön, Gränö och Kalvholmen i norr till Nåttarö och Mällsten i söder.

Hela området är till följd av sina stora natur-, kultur- och friluftsvärden av riksintresse enligt 4 kap. 2 § miljöbalken. Inom riksintresset ska områdets samlade natur- och kulturvärden skyddas mot åtgärder som kan medföra påtaglig skada. Inom riksintresset ska även turismens och det rörliga friluftslivets värden särskilt beaktas.

Bestämmelserna i 4 kap 4 § miljöbalken är särskilt inriktade på att begränsa exploateringen för fritidshusbebyggelse eller permanent bebyggelse av liknande karaktär. Inom riksintresseområdet får sådan bebyggelse endast komma till stånd i form av kompletteringar av befintlig bebyggelse. Merparten av riksintresseområdet regleras som landsbygd, skärgård, vatten samt natur och friluftsliv i markanvändningskartan, i enlighet med bestämmelserna om att områdets natur- och kulturvärden ska skyddas mot åtgärder som kan medföra påtaglig skada och att turismens och det rörliga friluftslivets intressen särskilt ska beaktas. Där planeras ingen omfattande bebyggelseutveckling. Kompletteringar intill befintlig och sammanhållen bostadsbebyggelse, där vattenförsörjningen är långsiktigt hållbar, kan utredas för ny bostadsbebyggelse eller verksamheter inom ortstjänster och besöksnäring.

De delar inom riksintresseområdet som i markanvändningskartan regleras som verksamheter speglar den nuvarande användningen såsom vid Fors trafikplats. Det finns vissa områden i markanvändningskartan, längs väg 73 mellan trafikplatserna Fors och Gryt, där nyetablering eller utveckling av verksamheter kan prövas i den fortsatta samhällsplaneringen utifrån lägets strategiska förutsättningar. Sådan utveckling ska anpassas så att den är förenlig med riksintresset och inte medför påtaglig skada på dess värden.

Stora delar av riksintresseområdet för Haninges kust och skärgård omfattas även av andra skyddsformer, som stora opåverkade områden (enligt 3 kap. 2 §

miljöbalken), naturreservat, riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken och Natura 2000-områden.

Natura 2000

Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefulla naturområden. Områdena är av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken och omfattas även av bestämmelser i 7 kap. miljöbalken. Syftet med områdena är att värna naturtyper och arter som EU-länderna har kommit överens om är av gemensamt intresse. Till varje Natura 2000 område tas en bevarandeplan fram, som bland annat beskriver områdets värden. Det är länsstyrelserna som föreslår områdena och EU som fattar beslut. I Haninge finns 15 Natura 2000-områden, där sex områden finns på fastlandet (Tyresta-Åva, Sandemar, Stegsholm (Gålö), Riddartorpssmossen, Hanveden och Häringe-Hammersta) och nio i skärgården (Ytteräng på Muskö, Södra Nättarö, Ålö, Rånö-Ängsholmen, Utö, Varnöfladen och Öster Ladängen på Ornö, Fjärdlång och Huvudskär). Ingrepp i Natura 2000-områden får bara göras om det inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Kommunens Natura 2000-områden regleras som landsbygd, skärgård, vatten samt natur och friluftsliv i markanvändningskartan vilket medför att ingen omfattande bebyggelseutveckling planeras inom eller i angränsande till några Natura 2000-områden. Kommunens planering tar därmed hänsyn till dessa värden så att miljöerna inte påverkas negativt.

6.2 Övriga planeringsförutsättningar

I det här avsnittet beskrivs ett urval av planeringsförutsättningar som, tillsammans med utpekade riksintressen, anses vara av väsentlig betydelse för beslut gällande mark- och vattenanvändning. Vissa förhållanden är av lokal karaktär (till exempel markens beskaffenhet) och kan härledas till kommunens geografiska läge, andra är till sin natur av mellankommunal eller regional betydelse (till exempel områden som är känsliga för påverkan). Utpekade planeringsförutsättningar gäller risk- och hälsoaspekter, natur- och kulturmiljö, infrastruktur och teknisk försörjning samt areella näringar.

6.2.1 Risk- och hälsoaspekter

Markföroreningar

Ett förorenat område är en plats där mark, vatten, sediment eller byggnader innehåller föroreningar som kan innebära risk för människors hälsa eller miljön. Dessa kommer ofta från verksamheter som småbåtshamnar, plantskolor, verkstäder eller tidigare militär användning.

I länsstyrelsens databas EBH-stödet finns 447 misstänkta eller konstaterade förorenade objekt i kommunen. Av dessa är 18 klassade med mycket stor risk (riskklass 1), främst småbåtshamnar och marinor längs kusten, och 51 med stor risk (riskklass 2), huvudsakligen plantskolor. Resterande objekt är lägre prioriterade. Flera kustnära objekt kan påverkas av klimatförändringar genom översvämning, havsnivåhöjning eller skyfall, vilket kan öka spridning av föroreningar till hav eller dricksvattentäkter.

Planförslaget innebär förtätning inom områden med kända föroreningar. Detta omfattar bland annat Handens industriområde, där pågående och tidigare verksamheter bedöms kunna ha orsakat föroreningar i mark och grundvatten, samt Tungelsta, där tidigare omfattande plantskoleverksamhet sannolikt har lämnat kvar förhöjda halter av bekämpningsmedel och andra kemikalier i marken. Förtätning i dessa områden kan medföra risk för exponering för föroreningar, exempelvis genom direktkontakt med jord, inandning av damm eller ångor, samt spridning till grundvatten och vidare till dricksvatten, särskilt vid markarbeten som schaktning. Samtidigt är förtätning ur ett miljö- och hälsoperspektiv positivt, eftersom sanering måste genomföras innan förtätning tillåts, vilket minskar risken för skadlig exponering och därigenom gynnar de som redan bor eller vistas på platsen. I övrigt saknas kända problemområden utifrån nuvarande markanvändning. Vid ändrad markanvändning eller vid markarbeten i riskområden krävs alltid miljötekniska mark- och hydrologiska grundvattenundersökningar samt nödvändiga efterbehandlingsåtgärder innan byggstart. Utifrån nuvarande kunskapsläge finns inga områden där planförslaget möjliggör bebyggelse som bedöms vara olämpliga att bebygga ur ett hälsoperspektiv.

Jämförelse mellan kommunens och länsstyrelsens identifierade riskområden visar att det finns potentiella riskområden för sämre dricksvattenkvalitet i glesbebyggda delar utanför det kommunala verksamhetsområdet för vatten. Riskerna kan härröra från både antropogena källor, såsom tidigare användning av bekämpningsmedel eller verksamheter inom och utanför kommunen, och naturligt höga halter arsenik eller radon i berggrunden. Påverkan på kommunala dricksvattentäkter kan förekomma i vattenskyddsområdena för Pålalm (från verksamheter i Botkyrka kommun) vilket kräver mellankommunalt samarbete, i Hanvedens vattenskyddsområde (från verksamheter i Jordbro) och i Sandemar på Dalarö (från historisk användning av bekämpningsmedel). Kommunens vattentjänstplan hanterar dessa frågor och beskriver åtgärder för att säkerställa dricksvattenkvaliteten.). Kommunens vattentjänstplan hanterar dessa frågor och beskriver åtgärder för att säkerställa dricksvattenkvaliteten.

I länsstyrelsens databas för tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter, NikITa, finns det 14 pågående verksamheter i Haninge kommun varav två är kommunala avloppsreningsverk.

Planförslag innebär förtätning i områden med kända föroreningar, bland annat Handens industriområde och Tungelsta. I övrigt saknas kända problemområden utifrån nuvarande markanvändning, men vid ändrad markanvändning i riskområden krävs miljötekniska mark- och hydrologiska grundvattenundersökningar samt eventuella efterbehandlingsåtgärder innan byggstart.

Haninge kommun utreder fortlöpande förekomst och omfattning av föroreningar i samhällsplaneringen för att säkerställa att inga oacceptabla halter förekommer inom den planerade markanvändningen. Detta sker genom exempelvis miljötekniska markundersökningar och hydrologiska grundvattenundersökningar, där nödvändiga efterbehandlingsåtgärder vidtas innan byggstart.

Farliga verksamheter

Farliga verksamheter, så kallade Sevesoanläggningar, är verksamheter som hanterar större mängder brandfarliga, giftiga, miljöfarliga eller explosiva ämnen. Dessa omfattas av Sevesolagstiftningen (förordning 2015:236), vars syfte är att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och att begränsa konsekvenserna för människors hälsa och miljön. Lagstiftningen är uppdelad i två kravnivåer beroende på verksamhetens risknivå. Kommunen är skyldig att i den fysiska planeringen ta hänsyn till Sevesoanläggningar genom att säkerställa tillräckliga skyddsavstånd och genom att inte begränsa verksamheternas framtida utveckling. Vid ny bebyggelse i närheten av sådana anläggningar bör säkerhetsrapporter och riskanalyser beaktas.

I Haninge kommun finns ett fåtal farliga verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningen enligt den lägre kravnivån samt en verksamhet som klassas som farlig verksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor. Det finns inga Sevesoanläggningar enligt den högre kravnivån i kommunen. Aktuell information om vilka farliga verksamheter som finns i kommunen tillhandahålls av Länsstyrelsen Stockholm och Södertörns brandförsvarsförbund. Länsstyrelsen Stockholm och Södertörns brandförsvarsförbund är tillsynsmyndigheter och bör tillfrågas i samband med planering och prövning av ny bebyggelse.

Radon

Radon är en osynlig och luktfri radioaktiv gas som finns i mark, luft och vatten. Marken är den vanligaste radonkällan och det går inte att vara säker på att marken är radonfri förrän man gjort mätningar.

Haninge kommun beaktar och utreder, i den fortsatta samhällsplaneringen, risken för markradon. Vid höga radonvärden ska byggnaderna byggas radonsäkert.

Ras, skred och erosion

Topografin inom kommunen är varierad och enligt Sveriges geologiska undersöknings (SGU) jordartskarta består de ytliga jordlagren i huvudsak av berg i dagen och dalgångar med lera. En större isälvsavlagring finns i de norra och centrala delarna av kommunen och lokalt förekommer det även torv. I dalgångarna och längst kusten finns flera områden som klassats som aktsamhetsområden med avseende på skred i finkorniga jordarter. Hela kommunen ligger under högsta kustlinjen men har begränsade förutsättningar för kvicklera.

Risken för ras och skred ökar med ökad nederbörd, intensiva regn, ökade flöden och stigande havs- och grundvattennivåer. I vissa områden är stabiliteten redan i dag låg och där bedöms risken öka i framtiden. Erosion samt inre erosion av olika slag kan uppstå, exempelvis från vågor, strömmande vatten, vind, is eller i finkornig friktionsjord när grundvattenströmmar för med sig partiklar. Förutsättningar för erosion finns längs sjöar och vattendrag i Tyresåns sjösystem och längs Östersjökusten.

Via SGU:s karta [Förutsättningar för skred i finkornig jordart](https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-forutsattning-for-jordskred.html)⁶ identifieras och redovisas områden där det kan finnas skredfara och där ytterligare utredningar behöver göras. Kartlagret är grovt och översiktligt och är lämpliga som underlag vid översiktsplanering, och bör inte användas för att utesluta skredfara i andra områden. För befintliga miljöer, där det finns risk för ras, skred och erosion ansvarar berörd fastighetsägare för att åtgärda eller förebygga riskerna.

Haninge kommun säkerställer, i den fortsatta samhällsplaneringen, att tillkommande bebyggelse inte medför någon ökad risk för befintlig bebyggd miljö vad gäller ras, skred och erosion samt att befintliga risker upphör inom planområdet. Detta utreds genom geotekniska undersökningar i planskedet. Förutom hänsyn till jordart och marklutning beaktas vid behov även risk för

⁶ <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-forutsattning-for-jordskred.html>

grundvattensänkning, översvämning samt förväntade effekter av ett förändrat klimat.

Översvämning

Risken för översvämningar ökar med ett förändrat klimat, främst orsakat av stigande havsnivåer, skyfall samt ökade flöden i vattendrag och sjöar. Översvämningar i den byggda miljön kan orsaka stora materiella skador och att viktiga samhällsfunktioner slås ut, med omfattande ekonomiska konsekvenser samt risker för människors liv och hälsa.

Områden som riskerar att översvämmas av vattendrag, sjöar eller hav bör undvikas vid planering av ny bebyggelse, och redan befintliga översvämningssytor ska i möjligaste mån bevaras. För att säkerställa detta tillämpas länsstyrelsens rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå tillsammans med aktuella översvämningsskarteringar. Ett antal av kommunens vattendrag och sjöar samt Östersjökusten är skarterade, och kommunen verkar för att ta fram ytterligare underlag där behov finns. Vid skyfall i urbana miljöer överskrids dagvattensystemens kapacitet, och vatten kommer i stället att avledas på markytan för att så småningom ansamlas i lågpunkter. För att komma till rätta med de konsekvenser översvämningarna orsakar i den befintliga miljön måste hela avrinningsområden beaktas. Samma perspektiv behöver också tillämpas för att möjliggöra ny bebyggelse, eftersom skyfallsfrågan i många fall är svår att lösa inom en enskild detaljplan. Många aktörer i samhället behöver delta i arbetet med att få till stånd förebyggande åtgärder och en god beredskap. Kommunen verkar för en ökad samverkan, samt för att sprida information om översvämningssrisker och skyddsåtgärder till medborgare och andra aktörer i samhället.

Ny bebyggelse bör undvikas i områden där ett skyfall kan orsaka skadliga översvämningar, eller där den hotar att orsaka eller förvärra skador i befintlig miljö. Detta bör utredas i tidiga skeden i samhällsbyggnadsprocessen. Till stöd för detta, samt för beredskaps- och åtgärdsplanering i befintlig miljö, har en ny skyfallsskartering för kommunens tätorter utförts. Med utgångspunkt i skyfallsskarteringen har även en konsekvensanalys och en övergripande strukturplan för hantering av skyfallsrisker tagits fram. Med stöd i framtagna underlag, och genom att tillämpa länsstyrelsens rekommendationer för hantering av översvämningar till följd av skyfall, ska det i den fortsatta samhällsplaneringen säkerställas att ny bebyggelse inte tar skada eller orsakar skada vid ett skyfall. Samhällsviktig verksamhet ska ges en hög skyddsnivå, och framkomlighet för utryckningsfordon och annan viktig trafik ska säkerställas. Huvudsakliga principer inom detaljplaneringen bör vara att naturliga rinnvägar

ska bevaras och hållas öppna, samt att bebyggelse skyddas genom en genomtänkt höjdsättning. Byggnader och känsliga anläggningar placeras på höjdparter, medan parker, grönområden och andra ytor som kan tillåtas översvämmas lokaliseras till lägre delar av terrängen. En låg hårdgörandegrad och lokal utjämning eftersträvas för att minska tillrinningen, med målsättningen att ett skyfall ska kunna hanteras inom respektive detaljplan.

Värme

Haninge bedöms i hög grad att med tiden få högre temperaturer och längre perioder med torka och värmeböljorna bedöms bli mer vanligt förekommande i framtiden. Höga temperaturer kan i sig medföra en överdödlighet inom vissa riskgrupper och flera allvarliga och betydande konsekvenser på naturmiljön såsom torka, höga vattentemperaturer samt låga vattennivåer i sjöar och vattendrag. Temperaturmätningar visar att områden med tät bebyggelse och hårdgjorda ytor, som exempelvis bostads- eller industriområden, är betydligt varmare än områden med skog och större vattenytor. En förändrad markanvändning och ökad exploatering kan medföra att de negativa konsekvenserna av ett förändrat klimat förstärks.

Haninge kommun säkerställer, i den fortsatta samhällsplaneringen, att höga temperaturer och risker för lokala värmeböljor minimeras. Detta omfattar skapande och bevarande av skuggande vegetation, anpassningar av bebyggelse och arkitektur samt tillgänglighet till svalka.

Luftkvalitet

Miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft gäller i hela landet. Med utomhusluft avses utomhusluften med undantag för arbetsplatser samt vägtunnlar och tunnlar för spårbunden trafik. Utsläpp som försämrar luftens kvalitet kommer från transporter, förbränning, uppvärmning och industrier. Vid förtätning av bebyggelseområden kommer fler människor vistas på samma yta och fler människor kommer att påverkas av och bidra till luftföroreningar. Det kan även leda till mer trafik lokalt som i sin tur ökar mängden föroreningar i luften.

Haninge kommun säkerställer, i den fortsatta samhällsplaneringen, att miljö kvalitetsnormerna inte överskrids.

Buller

Buller definieras som oönskat ljud och är den miljö störning som påverkar flest människor i Sverige och regleras i plan- och bygglagen, miljöbalken och förordningar genom bland annat miljö kvalitetsnormer för omgivningsbuller.

Upplevelsen av buller varierar, men höga och/eller långvariga nivåer kan orsaka hälsoproblem såsom stress, sömn- och koncentrationssvårigheter.

En fortsatt samhällsutveckling i kommunens centrala och attraktiva områden möjliggörs genom tidig och integrerad bullerhantering i planeringen. Genom att anpassa bebyggelsens lokalisering, placering, samt dess tekniska och fysiska utformning – både invändigt och utvändigt – skapas goda boendemiljöer nära kollektivtrafik och bullerkällor, såsom busshållplatser, pendeltågsstationer, järnvägar, vägar och verksamheter. Vid utveckling av verksamhetsområden säkerställs tillräckliga säkerhetsavstånd för att skydda både befintliga och framtida bostäder från störande verksamhetsbuller, i enlighet med markanvändningsriktlinjer.

Miljö kvalitetsnormen för omgivningsbuller ska skydda människors hälsa mot skadliga effekter av omgivningsbuller (det vill säga oönskat och skadligt utomhusljud som exempelvis vägar, järnvägar, vindkraft, skjutfält, motorsportsbanor etcetera). Kommuner och myndigheter ansvarar för att miljö kvalitetsnormer följs, främst genom kartläggningar och åtgärdsprogram. Kommuner med en befolkning på över 100 000 invånare ska vart femte år göra bullerkartläggningar och därefter ta fram och fastställa åtgärdsprogram för att minska bullerstörningar. Haninge kommun blev 100 000 invånare under 2024 och framtagandet av en bullerkartläggning pågår.

Haninge kommun arbetar i den fortsatta samhällsplaneringen med ljudmiljön i syfte att minimera förekomsten av bullerstörda miljöer samt främja områden med god ljudmiljö inom tätbebyggda områden. Kommunen säkerställer även skydd och utveckling av tysta områden för rekreation och återhämtning. En god ljudmiljö och tysta områden utgör viktiga resurser i storstadsregionen och ska aktivt tillvaratas. Arbetet bedrivs systematiskt och medvetet, bland annat genom att bullerberäkningar integreras i framtagandet av detaljplaner. Kommunen följer trafikbullerförordningens riktvärden samt Boverkets och Naturvårdsverkets vägledning gällande buller.

Vibrationer och stomljud

Tungt trafikerade vägar eller järnvägar kan generera störande vibrationer, i synnerhet inom områden som består av lera eller andra finsediment, samt stomljud i områden med fast berggrund. Inom kommunen riskerar störande vibrationer och stomljud uppstå längs med Nynäsbanan (järnvägen), väg 73 (Nynäsvägen) och väg 259 (Tvärförbindelse Södertörn).

Haninge kommun utreder och beaktar, i den fortsatta samhällsplaneringen, risken för störande vibrationer och stomljud.

Farligt gods

I Haninge transporteras farligt gods på de rekommenderade primära transportlederna avsedda för genomfartstrafik. De sekundära transportlederna används främst för lokala transporter mellan det primära nätet och leverantör eller mottagare av farligt gods.

Haninge kommun säkerställer, i den fortsatta samhällsplaneringen, att en acceptabel risknivå kan uppnås i närhet till transportleder för farligt gods eller verksamheter med förhöjd risknivå vid nyetablering av bebyggelse. Detta görs genom platsspecifika bedömningar i tidigt skede och genomför riskreducerande åtgärder vid behov. Risker utreds i den fortsatta planeringen inom ett avstånd om cirka 150 meter från leder för farligt gods. Vid denna prövning beaktas länsstyrelsens rekommendationer om riskhanteringsavstånd. I detaljplaneprocessen prövas förutsättningarna för bebyggelse genom riskbedömningar, där ett säkerhetsavstånd om cirka 25 meter från primära transportleder tillämpas i enlighet med gällande praxis. Möjlig markanvändning och bedömning av acceptabel risknivå ska baseras på platsens specifika förutsättningar och prövas i varje enskilt fall. Bedömningen ska även beakta framtida risker, inklusive de som kan uppstå vid övergång till nya eller alternativa bränslen.

Rekommenderad väg för farligt gods

I Haninge transporteras farligt gods huvudsakligen på de rekommenderade primära transportlederna väg 73 (Nynäsvägen) och väg 259 (framtidig Tvärförbindelse Södertörn). Nynäsbanan används också för transporter av farligt gods och beaktas i riskanalyser och planering, men ingår inte i de formellt utpekade primära vägtransporterna. Kommunens rekommenderade sekundära transportleder för farligt gods är i första hand avsedda för lokala transporter till och från de primära lederna samt till verksamheter som hanterar farligt gods. De sekundära transportleder som i nuläget är utpekade utgörs av väg 227 (Dalarövägen), väg 257 (Tungelstavägen–Södertäljevägen), väg 260 (Gudöbroleden), väg 560 (Vitsåvägen) samt väg 561 (Österhaningevägen). Behovet av sekundära transportleder bör kontinuerligt följas upp och vid behov omprövas. I den fortsatta planeringen ska lämpliga skyddsavstånd och riskreducerande åtgärder beaktas för att säkerställa en trygg och säker markanvändning.

6.2.2 Natur- och kulturmiljö

Kulturmiljövärden

Kulturmiljön omfattar hela den av människan påverkade fysiska miljön, från forntid till i dag. Bebyggelsens och landskapets kulturvärden kan bedömas ur tre kompletterande perspektiv – kulturhistoriskt, estetiskt och socialt. När nya fysiska miljöer växer fram och befintliga förändras är det viktigt att detta görs i samspel med kulturmiljöns kulturhistoriska, estetiska och sociala värden.

Vissa kulturmiljöer har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde. Haninge kommun utvecklas i snabb takt med många nya invånare och ny bebyggelse som blir nya kulturmiljöer. När den fysiska miljön förändras i snabb takt gäller det att utveckla och samtidigt vara varsam med de befintliga kulturhistoriska värdena. Som stöd har tre strategiska inriktningar tagits fram: värna, använda och utveckla. Dessa ska fungera som vägledande ställningstaganden i kommunens kulturmiljöprocesser. Inriktningen är att Haninges särskilt värdefulla kulturmiljöer ska värnas genom att vara skyddade och vårdade, samt att de beaktas i planeringen när den fysiska miljön förändras. Den kommunala organisationen och invånarna ska ha tillgång till högkvalitativ och uppdaterad kunskap om Haninges kulturmiljöer och dess värden. Ett kunskapsunderlag om Haninges kulturmiljöer ska därför finnas och löpande uppdateras, för att vägleda vid fysisk planering och bygglovsprövning samt vid förvaltning och underhåll av kommunens mark och bebyggelse.

I Haninge kommun beaktas, i den fortsatta samhällsplaneringen, kommunens obebyggda och bebyggda kulturmiljöer och särskild hänsyn tas till kulturhistoriska värden. Kommunen har en rik förekomst av fornlämningar och fornlämningsmiljöer som utgör en viktig del av kulturarvet. Dessa ska beaktas i planeringen och kan i samband med förtätningar och exploateringar kräva särskilda ställningstaganden. Vid behov genomförs arkeologiska utredningar, kulturmiljöinventeringar och konsekvensbeskrivningar för att säkerställa tillräcklig hänsyn och att eventuellt oklassade kulturmiljöer värderas.

Inriktningen är också att de värdefulla kulturmiljöerna ska användas och tillgängliggöras. Alla oavsett bakgrund ska ha möjlighet ta del av det kulturarv som har format Haninge och kulturarvet. Det ska säkerställas genom att kommunen arbetar med att bygga upp och sprida kunskap om Haninges kulturmiljöer, lyfter fram de kulturhistoriska värdena samt använder och tillgängliggör byggnader och kulturmiljöer.

Inriktningen är även att Haninges bevarande av och utveckling av kulturmiljöer ska bidra till att skapa attraktiva miljöer som ger en god livsmiljö, lockar besökare, höjer värdet på närliggande mark och lockar till investeringar. Det ska säkerställas genom att kulturmiljön används som en värdeskapande resurs i samhällsutvecklingen såsom vid strategisk planering, näringslivsutveckling och fastighetsutveckling samt genom att kommunen stödjer och samverkar med föreningar som är aktiva inom kulturmiljö- och kulturarvsområdet.

Grönstruktur

Skyddad natur

Det finns flera olika former av skyddad natur. Genom att ge naturen ett långsiktigt skydd kan förutsättningar för biologisk mångfald och ekosystemtjänster bevaras, samtidigt som tillgången till natur- och kulturupplevelser säkras.

I Haninge kommun finns Tyresta nationalpark samt 22 naturreservat, som tillsammans omfattar drygt 20 procent av kommunens landareal och 15 procent av kommunens havsareal. Det innebär att en stor del av kommunens viktigaste naturmiljöer har ett långsiktigt och starkt skydd. Naturreservaten är upprättade av kommunen eller länsstyrelsen och skyddar naturmiljöer såsom våtmarker, strandängar, urskogar, herrgårdslandskap och skärgårdsmiljöer. Naturreservat och nationalparker förvaltas enligt beslutade skötselplaner och de utvecklas i enlighet med gällande föreskrifter. I dagsläget pågår inga utredningar om nya naturreservat eller nationalparker inom kommunen.

Natura 2000 är ett nätverk av skyddad natur i EU, där de arter eller naturtyper som finns inom områdena betraktas som särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. Förutom Ytteräng på Muskö och delar av Hanveden ligger samtliga av kommunens Natura 2000-områden inom naturreservat eller nationalpark. I Natura 2000-områdena tillåts inga verksamheter eller planer som, i sig själva eller i kombination med andra, kan riskera att medföra störningar på de arter eller naturtyper som avses skyddas. Det gäller även för verksamheter utanför Natura 2000-områdena, som riskerar att ge en betydande påverkan på miljön inom ett Natura 2000-område.

Biotopskyddsområden är mindre mark- och vattenområden (biotoper) som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för djur och växter, och som därför skyddas mot negativ påverkan. Det finns olika typer av biotopskydd. Det generella biotopskyddet gäller i hela landet och omfattar alla biotoper av en viss typ, vilka listas i bilaga 1 i förordningen om områdesskydd

enligt miljöbalken. De flesta av dessa finns i eller i anslutning till jordbrukslandskapet. Biotopskydd för särskilda områden kan i det enskilda fallet även utfärdas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller av kommunen. I Haninge finns tio skogliga biotopskyddsområden. Inom ett biotopskydd får det inte förekomma verksamheter eller åtgärder som kan skada den avsedda naturmiljön. Vid risk för negativ påverkan krävs dispens.

Stora opåverkade områden

Begreppet stora opåverkade områden kommer från miljöbalkens 3 kapitel 2 § och avser större mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. I Haninge finns skogar som är gamla och i stort sett opåverkade av såväl modernt skogsbruk som exploatering och infrastruktur. Områdena utgörs delvis av Tyresta nationalpark och naturreservat, men även naturreservaten och riksintresset kring Hanveden. Stora opåverkade områden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påverka områdenas karaktär.

Gröna samband

Förutsättningarna för bevarande eller utvecklande av biologisk mångfald och ekosystemtjänster beror dels på naturmiljöers storlek och kvalitet, dels på möjligheterna till förflyttning mellan naturmiljöer. Stockholmsregionens naturlandskap är fragmenterat och kan liknas vid ett nätverk av naturmiljöer, som binds ihop av spridningsstråk och gröna samband. Ett fungerande nätverk, en grön infrastruktur, förutsätter att planeringen tar hänsyn till dessa samband.

I kommunen finns gröna samband av regional betydelse. Mellan Jordbro och Västerhaninge samt mellan Handen/Brandbergen och Jordbro/Albyberg finns gröna samband som i öst-västlig riktning kopplar ihop de stora skogarna i Tyresta och Hanveden. Ett upprätthållande av sambanden är av stort landskapsekologiskt värde, särskilt för barrskogslevande arter. Sambanden är dock försvagade och de bedöms i nuläget vara brutna för marklevande djur. Det beror på att befintlig transportinfrastruktur med väg 73 och Nynäsbanan, som är stängslad med icke-forcerbart stängsel, skär rakt igenom sambanden.

Med den beslutade utbyggnaden av Tvärförbindelse Södertörn (väg 259) och trafikplats Slätmossen kommer infrastrukturens barriäreffekter mellan Handen och Jordbro att ytterligare förstärkas. En utbyggnad enligt vägplanen omöjliggör ett återskapande av en stark spridningslänk för marklevande arter i det stråket. Dock kvarstår sambandets landskapsekologiska betydelse för spridning av mindre barrskogsarter och fåglar, som därmed behöver värnas.

De gröna sambanden har även betydelse för friluftslivet. I grönområdet mellan Handen – Brandbergen och Jordbro – Albyberg löper Sörmlandsleden. Sörmlandsleden är den rekreativa länken i den regionala gröstrukturen och leden är en förutsättning för tillgängligheten till naturen inom och mellan Hanveden och Tyresta. För att säkerställa att det rekreativa sambandet behålls behöver passager över vägar och järnvägar fortsatt säkras.

Ekologiskt särskilt känsliga områden

Ekologiskt särskilt känsliga områden, ESKO-områden, är mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt och de ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön (3 kap. 3 § miljöbalken). Särskilt känsliga områden är exempelvis där det finns djur- och växtarter som är utrotningshotade, områden som är känsliga för störning och har svårt att återhämta sig eller svårt att klara förändringar samt områden som på annat sätt anses särskilt känsliga eller har särskilt känsliga värden.

Haninge har ännu ingen sammanställning över ESKO-områden, men kommunen arbetar med att ta fram en kartläggning.

Havsmiljö

Till ytan består Haninge kommun till stor del av kustvatten och skärgård, territorial hav som angränsar till ekonomiska maritima zonen. Havsmiljön är en central del av kommunens identitet och rymmer både höga naturvärden och viktiga resurser för rekreation, fiske och sjöfart. Skärgården är också en del av de gröna och blå sambanden i regionen, där marina ekosystem spelar en avgörande roll för den biologiska mångfalden.

Sedan 2022 omfattas dessa havsområden av en nationell havsplan som beslutas av regeringen. Planen är en del av svenska havsmiljöförvaltningen som bygger på EU:s gemensamma havsmiljödirektiv. Den redovisar grunddrag för havsområden, riksintressen och allmänna intressen samt anger inriktning för olika havsområden. Planen fungerar som en vägledning om användning för de områden som omfattas av havsplanen och ska tas hänsyn till i kommunens samhällsplanering. Havsplanen anger användning försvar längs stora delar av kuststräckan i kommunen på grund av riksintresseanspråk för totalförsvaret samt påverkansområdet. Utö skjutfält och sjöövningsområde Nättarö från kusten sträcker sig genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon utanför Haninge. Utanför Haninges kust finns också höga naturvärden med revmiljöer och miljöer med begränsad mänsklig påverkan, som hyser goda förutsättningar för bland annat däggdjur som säl och tumlare. Miljöerna utgör också en viktig

klimattillflykt för nyckelarten blåmussla. Förslaget till ny översiktsplan överensstämmer med intentionerna i gällande havsplan.

Havsmiljödirektivet syftar till nå god miljöstatus, det vill säga att biologisk mångfald bevaras och havens ekosystem hålls friska och fria från föroreningar samtidigt som ett hållbart nyttjande möjliggörs. En del av den nationella förvaltningen består av att ta fram och följa upp indikatorer, med målvärden som används för att bedöma om miljökvalitetsnormerna följs. Indikatorerna rör exempelvis mängden skräp på stränder och på havsbottnar, fiskesamhällets storleksstruktur samt tillförsel av farliga ämnen såsom kväve och fosfor. Bedömningen ligger till grund för åtgärdsprogram och är ett verktyg för att avgöra om tillståndet i havsmiljön närmar sig god status.

Havsmiljön ska skyddas mot åtgärder som negativt påverkar framtida användning eller åtgärder som negativt kan påverka miljökvalitetsnormerna och arbetet innefattar samverkan med andra myndigheter, markägare och verksamhetsutövare. Haninge kommun samarbetar med länsstyrelsen i arbetet kring framtagande och förvaltning av plan för marina områdesskydd i Egentliga Östersjön. Information om vattenförekomsterna samt deras miljökvalitetsnormer och status finns i databasen för [Vatteninformationssystem Sverige](https://viss.lansstyrelsen.se/) ⁷.

Vattenförvaltning

I Haninge kommun finns ett stort antal vattenförekomster, fördelade på totalt 26 ytvattenförekomster, varav sju sjöar, fyra vattendrag, 13 kustvatten och två utsjövatten samt 17 grundvattenförekomster. Vattenförekomsterna är registrerade i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) där aktuell status och beslutade miljökvalitetsnormer (MKN) anges. Grund- och ytvatten ska skyddas mot åtgärder som negativt påverkar framtida användning eller åtgärder som negativt kan påverka miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten. Sveriges vattenförvaltning baseras på EU:s ramdirektiv för vatten, där Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att fördela ansvar och beslut till länsstyrelserna, som i sin tur samordnar vattenarbetet på regional nivå. Vattenförvaltning sker i sexårscykler och kommunerna har en central roll i arbetet med bland annat kartläggning, bedömning av vattnets tillstånd samt genomförande av åtgärder för att uppnå fastställda miljökvalitetsnormer.

Kommunens vattenplan utgör ett styrande dokument som beskriver hur kommunen bedriver sin vattenförvaltning, identifierar utmaningar för att nå MKN och redogör för planerade åtgärder. Näringsbelastning är en prioriterad

⁷ <https://viss.lansstyrelsen.se/>

fråga och lokala åtgärdsprogram utarbetas för att minska tillförsel av näring till vattenförekomster som riskerar att inte uppnå MKN. Åtgärder som främjar biologisk mångfald, så som restaurering av biotoper exempelvis våtmarker, borttagning av vandringshinder samt åtgärder för att minska påverkan av miljögifter är också betydande för att nå de fastställda normerna och presenteras i åtgärdsprogrammen.

Tillsammans med angränsande kommuner arbetar Haninge kommun för att bemöta behoven gemensamt, exempelvis via nätverksgrupper tillhörande lokala åtgärdsprogram, Drevviken, och via Tyresåns Vattenvårdsförbund. Inom det beslutade lokala åtgärdsprogrammet för Drevviken så har Haninge åtagit sig att genomföra dagvattenåtgärder för att minska belastningen av näringsämnen till Drevviken. Vattendragen Vitsån och Husbyån anses också prioriterade, då de förväntas påverkas av framtida utvecklingsområden och kommunen har påbörjat arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram även för dessa.

I den fysiska planeringen är det av särskild vikt att planera åtgärder för hela avrinningsområdena och bevara ytor som kan behövas för detta ändamål. Åtgärdsarbetet prioriteras till de sjöar, vattendrag och grundvatten som har uppsatta MKN, antingen för att nå godkänd statusklassning eller för att bibehålla redan uppnådd god status, exempelvis sjön Rudan. För dessa råder ett så kallat icke-försämringskrav, men det betyder dock inte att andra vattendrag och sjöar inte räknas in i kommunens vattenarbete. Inför nästkommande vattencykel kommer Haninge kommun ha ett antal fler vattenförekomster med uppsatta MKN som ska följas.

Utmaningar i form av snabbt växande bebyggelsemiljöer och vatten av god kvalitet, i kombination med pågående klimatförändringar och ökad nederbörd, ställer ökade krav på hur vatten ska hanteras. Dagvattenhanteringen är en viktig del i att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle och ansvaret delas av många aktörer. I Haninge kommun eftersträvas en långsiktigt hållbar dagvattenhantering som tillgodoser dagens behov av omhändertagande av dagvatten och samtidigt möter framtida utmaningar, ur såväl kvalitetsperspektiv som kvantitetsperspektiv. För att uppnå målen finns ett antal strategier som gäller på såväl enskild som allmän mark inom kommunen. Avrinningsområdena till Drevviken, Vitsån, Rocklösaån, Husbyån, belastas av stora volymer dagvatten från vägar och bebyggda områden inom hela sitt avrinningsområde, näringsämnen från jordbruksmark, enskilda avlopp, reningsverk och verksamhetsområden. Delar av kommunens större grundvattentillgångar är belägna i direkt anslutning till tätorter och verksamheter som medför stor risk för föroreningsspridning till grundvattnet.

Det är därför viktigt att beakta kommunens stråk av grus och isälvsmaterial, som medför bra grundvattentillgångar och ofta innefattas av MKN, i den fysiska planeringen så att dessa bevaras för framtiden genom att rent regn- och dagvatten fyller på förekomsterna och inte förorenas av exempelvis verksamheter och förorenat dagvatten.

Haninge kommun säkerställer i, den fortsatta samhällsplaneringen, att vattenåtgärder, såsom flödesdämpande och näringsreducerande, utreds tidigt vid exploatering och att stor hänsyn tas till behovet av att dagvattnet renas. Kommunen förbättrar och utvecklar befintliga dagvattenlösningar på allmän plats och ansvaret för kvartermark ligger på fastighetsägare eller verksamhetsutövaren. Tillsynsmyndigheterna säkerställer att verksamheterna uppfyller tillståndskrav. Utsläpp av dagvatten till recipient får inte motverka att god vattenstatus uppnås. Kommunen vidtar lämpliga åtgärder för att rena vattnet i kommunens ytvattenförekomster i enlighet med rekommendationer från genomförda utredningar, samt skyddas mot åtgärder som negativt påverkar framtida användning eller åtgärder som negativt kan påverka miljö kvalitetsnormerna för vatten. Sjöarna och vattendragens kvalitet och höga naturvärden ska inte försämrats och exploatering intill dessa områden bör undvikas.

I Haninge råder markavvattningsförbud. Åtgärder som innebär att tillstånd och dispens krävs för att permanent ändra markens lämplighet genom att ta bort oönskat vatten, exempelvis dränering, eller skydda mot vatten, exempelvis invallning.

Våtmarker

I Haninge kommun finns flera våtmarker som har stor betydelse för att bevara och utveckla ett rikt växt- och djurliv. Många av kommunens områden med höga naturvärden består delvis av dessa våtmarker, vilket understryker deras ekologiska värde. När andelen våtmarker ökar i kommunen gynnas den biologiska mångfalden och möjliggör hållbar vattenhantering i kommunen.

Kustnära strandängar och våtmarksområden, som vid Gålö och Utö, fungerar som fortplantningsmiljöer för fågel och fisk. Våtmarkslokaler närmare bebyggelse, så som vid Slätmosse och Forsla Kärr, kan ha flödesdämpande och vattenrenande effekt, samt hysa livsmiljöer för organismer som är beroende av dessa, så som olika groddjur. Vissa våtmarker visar på rikkärrskaraktär, vilket är viktiga miljöer att bevara. Tätortsnära våtmarker har även ofta en stor rekreativ betydelse och kan fungera som parkområden samt även bidra till rening av dagvatten.

Återvätning av torvmarker är viktiga åtgärder för att binda kol till marken och minska utsläpp av växthusgaser. Kommunen arbetar med att utreda vidare olika återvättningslokaler då det är viktigt att platsen hyser rätt förutsättningar för funktionen, så som mängden torv, tillflödande diken som kan pluggas igen mm och kan genom att teckna Skogsstyrelsens återvättningsavtal få ersättning för att återvåta skogsmark. Ett underlag som man kan utgå för att lokalisera eventuella platser för återvätning är SGU:s torvkarta samt naturvårdsverkets översiktskarta för förslag på återvätning.

Förutom att våtmarker är viktiga för den biologiska mångfalden, och under vissa förutsättningar binder kol, så har de en flödesdämpande effekt vilket både renar vattnet samt minskar översvämningsrisker. I kommunens vattenplan, samt i framarbetade lokala åtgärdsplaner, beskrivs våtmarks- och vattenvårdsåtgärder som viktiga för kommunens arbete med att nå uppsatta miljömål och miljö kvalitetsnormer. Det finns även utpekade våtmarksåtgärder i beslutade dokument som kommunen planerar att genomföra. Våtmarker är även inkluderade i EU:s lagstiftning om naturrestaurering, då återställandet av dikade torvmarker blir viktiga för att nå målen.

Haninge kommun arbetar fortsatt aktivt med våtmarksarbetet på både kommunal mark samt i samverkan med andra markägare. I den fortsatta samhällsplaneringen pekas våtmarker tidigt ut som områden som bör bevaras och säkerställer även att hänsyn tas till de hydrologiska förutsättningar som gör att våtmarken har sin funktion. Detta är aspekter av stor betydelse i utvecklingsområden så som Albyberg och stråket mellan Handen-Jordbro. För våtmarksåtgärder, som även innefattar återvätning av torvmark, samt karteringar och projekteringar för våtmarker ämnar kommunen söka statliga bidrag som utlyses årligen. Åtgärder prioriteras utifrån lokala förutsättningar och kostnadsnytta. Kommunen kan även samarbeta och stötta andra markägare och verksamhetsutövare i processen av att söka statliga bidrag och effektivisera våtmarksarbete, exempelvis med Tyresta stiftelsen och Sportfiskarna.

6.2.3 Infrastruktur och teknisk försörjning

Vattenförsörjning och avloppshantering

I Haninge kommun har cirka 90% av invånarna kommunal vattenförsörjning medan resten, cirka 8000 fastigheter, har enskild vattenförsörjning. Utmaningar och långsiktig planering för vatten och avlopp beskrivs i kommunens

vattentjänstplan. Tillgången på grundvatten för enskild vattenförsörjning är generellt begränsad i Haninge kommun vilket ger begränsningar för markanvändningen. Kommunal vattenförsörjning sker till största delen genom inköp av vatten från Stockholm vatten och avfall och till mindre del av kommunala grundvattentäkter. De kommunala grundvattentäkterna i Jordbromalm, Pålalm, Schweizerdalen och Sandemar har mycket höga värden för dricksvattenförsörjning och skyddas från negativ påverkan avseende kvalitet eller kvantitet.

I Haninge finns fem fastställda vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter: Hanveden, Pålalm, Dalarö (Schweizerdalen), Ludvigsberg och Valinge träsk på Muskö. Vattenskyddsområden upprättas med syfte att skydda yt- eller grundvatten som är viktiga för dricksvattenförsörjningen i ett långsiktigt perspektiv och bemöter kommunernas åtgärd 3, inom ramen för Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 Norra Östersjöns vattendistrikt. Detta inkluderar inrättande av vattenskyddsområden, revidering av befintliga områden och tillsyn. Kommunen arbetar aktivt med att utreda områden för att säkerställa skydd av allmänna och enskilda vattentäkter, speciellt för vattentäkter som försörjer mer än 50 personer eller där uttaget är mer än 10 kubik per dag.

Grundvatten ska skyddas mot åtgärder som påverkar framtida användning negativt eller åtgärder som kan påverka miljökvalitetsnormerna för vatten negativt. I Haninge kommun säkerställs, i den fortsatta samhällsplaneringen, att gällande skyddsföreskrifter uppfylls så att kommunens grundvattentäkter skyddas. Vattentäkterna ska exempelvis fredas från mass- och avfallshantering. SGU har en karta över grundvattnets sårbarhet vid föroreningar och ny bebyggelse bör undvikas i områden med högsta sårbarhetsklass inom vattenskyddsområden.

I samhällsplaneringen behöver hänsyn tas till kommunal infrastruktur för vatten- och avloppsförsörjning. Rekommenderade skyddsavstånd mellan bebyggelse och pumpstationer och avloppsreningsverk ska respekteras. Ledningsstråk, både befintliga och framtida, kräver utrymme i markanvändningen i bebyggelseområden och för överföringsledning. Som en samhällsviktig verksamhet är den kommunala VA-försörjningen en del av totalförsvaret.

Energi

Elektromagnetiska fält kan exempelvis uppstå i närheten av kraftledningar och kraftstationer. Eventuella hälsorisker med elektromagnetiska fält avtar snabbt

med avståndet från källan. Dock finns inga fasta avstånd som anger hur nära källan som bebyggelse eller verksamheter tillåts.

Invid och under en kraftledning finns risk för steg- och beröringsspänningar i marken. Det finns också elsäkerhetsrisker med att anlägga el-, tele- och metalliska rörledningar eller metalliska konstruktioner, till exempel elstängsel och vindskydd med plåttak, i närheten av kraftledningar. Byggnader i närheten av transmissionsnätet för el kan behöva jordas, exempelvis om väggar och tak är av plåt.

Nya kraftledningar och elektriska anläggningar placeras så att exponeringen för elektromagnetiska fält begränsas. Nya bostäder, förskolor och skolor undviks att placeras i områden med förhöjd risk för exponering. Ur ett elsäkerhetsperspektiv regleras avståndet mellan kraftledningar och olika verksamheter i Elsäkerhetsverkets föreskrifter ELSÄK-FS 2022:1. Föreskrifterna reglerar bland annat byggnation och vissa typer av verksamheter på upp till 100 meters avstånd från kraftledningar. Exempel på detta är verksamhet med brandfarliga och explosiva varor, upplag, parkeringsplatser, busshållplatser med mera. Vid planering beaktas Svenska kraftnäts utredningsnivå för exponering av magnetfält och Svenska kraftnät ska kontaktas vid byggnation inom 500 meter från deras anläggningar.

6.2.4 Areella näringar

Jordbruk

Jordbruksmarken i Haninge kommun är spridd över både större sammanhängande områden och mindre ytor nära bebyggelsen. En betydande del återfinns inom kommunens grönområden och naturreservat, medan en mindre andel finns i anslutning till tätorterna. Markens storlek, kvalitet och brukningsvärde varierar, vilket påverkar dess användning och vilka värden den har för kommunen.

Ängs- och betesmarker är särskilt värdefulla för den biologiska mångfalden. I kommunen finns ett regionalt betydelsefullt område med gräsmarker, som sträcker sig från Stegsholm och Gälö i väst, till Sandemar i öst. Även på Muskö (Arbottna) och Ornö (Sundby) finns värdeetrakter i odlingslandskapet. I dessa områden föreslås ingen omfattande bebyggelseutveckling som kan påverka naturvärdena negativt. Om gräsmarker på privat mark även fortsättningsvis slås eller betas kan kommunen inte påverka men verka för att så sker. Befintligt jordbruk förväntas samtidigt följa gällande lagar och regler för att motverka negativ miljöpåverkan från djurhållning och från användning av bekämpnings-

eller gödningsmedel. Där så är lämpligt förespråkar kommunen att jordbruksmark sköts som vallodling för att skapa en effektiv kolsänka.

En del av kommunens jordbruksmark föreslås tas i anspråk för bebyggelseutveckling. Bedömningen av vilka områden som bedöms lämpliga utgår inte bara från markens egenskaper utan också från närheten till kollektivtrafik, befintlig bebyggelse, infrastruktur samt natur- och kulturvärden. Dessa avvägningar har vägts samman med behovet att hushålla med jordbruksmark. Små ytor skogsmark, med låga naturvärden, prioriteras för byggnation framför jordbruksmark - om det geografiska läget är likvärdigt.

Markanvändningskartan gör anspråk på jordbruksmark för bostadsutveckling i de centrala delarna av stadsdelarna Västerhaninge, Tungelsta och Krigslida, men även för etablering eller utveckling av verksamheter nära trafikplatser längs med väg 73. Det sammanlagda ianspråktagandet understiger 0,50 procent av kommunens totala jordbruksmark och motiveras av behovet att främja en långsiktigt hållbar tillväxt i kommunen och regionen genom att möjliggöra förtätning i anslutning till befintlig sammanhållen bebyggelse samt utveckling i kollektivtrafiknära och infrastrukturellt välförsörjda lägen.

Utvecklingen inom dessa områden sker i syfte av att tillgodose Stockholmsregionens behov av bostäder och arbetsplatser, vilket regeringen pekat ut som ett väsentligt samhällsintresse. I bedömningen beaktas också skydd av kvarvarande högproduktiva jordbruksmarker samt stöd till fortsatt brukande av mark inom naturreservat och grönområden, för att långsiktigt säkra livsmedelsproduktion och biologisk mångfald.

Haninge kommun prövar, i fortsatta samhällsplaneringen, ianspråktagande av jordbruksmark mot brukningsvärdet hos aktuell jordbruksmark i varje enskilt fall. Motiveringen ska göras med utgångspunkt i nationella behov och mål och sedan konkretiseras utifrån lokala och regionala förhållanden och utvecklingsbehov. Jordbruksmark som har planlagts sedan tidigare för annat ändamål än jordbruk är i lagens mening inte jordbruksmark även om marken fortfarande används som jordbruksmark.

Skogsbruk

Skogsmarken i Haninge kommun har en viktig roll både för den biologiska mångfalden och för invånarnas tillgång till rekreation. Skogarna brukas och sköts på ett sätt som tar hänsyn till naturvärden och rekreativa kvaliteter. Målet är att de kommunala skogarna ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling där skogen samtidigt fungerar som livsmiljö för många arter och som en värdefull resurs för friluftslivet.

De tätortsnära skogarna är särskilt viktiga eftersom de används för vardagsnära rekreation och friluftaktiviteter. Skötseln av dessa områden anpassas därför för att stärka natur- och upplevelsevärdena och för att tillgodose behovet av tillgängliga grönområden för kommunens växande befolkning. Även underhållet av naturmark och friluftsanläggningar sker med utgångspunkt i att naturvärden ska bevaras och att marken ska kunna nyttjas långsiktigt av många olika grupper.

I de skyddade områdena, som naturreservat och nationalpark, är inriktningen tydligt fokuserad på att bevara och utveckla natur- och rekreationsvärden. Här kan åtgärder handla om att restaurera viktiga livsmiljöer, minska fragmentering eller återskapa naturliga processer i skogen, till exempel genom luckhuggning eller återställande av våtmarker. Dessa områden är centrala för att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden och för att skapa goda möjligheter till friluftsliv.

Skogarna i Haninge utgör dessutom en del av de regionala gröna kilarna, Tyrestakilen och Hanvedenkilen, som sträcker sig över kommungränserna. Här har de stora sammanhängande skogsområdena en avgörande betydelse både som livsmiljöer för arter och som ekologiska spridningskorridorer. För att bevara dessa samband behöver påverkan på skogsmark med höga naturvärden undvikas eller kompenseras.

Kommunens skogar ses därmed som en central del av den gröna infrastrukturen. De bidrar till att säkra livsmiljöer för växter och djur, skapa attraktiva boendemiljöer och erbjuda invånarna tillgång till natur- och friluftsupplevelser. Skogens roll i kommunen är därmed mångfunktionell och en viktig förutsättning för att uppnå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

7. Miljö- och konsekvensbedömning

Planeringen utgår från ett helhetsperspektiv där miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter vägs samman för att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling. I detta ingår att tidigt identifiera möjliga konsekvenser, både positiva och negativa, och visa hur dessa kan hanteras eller förstärkas.

Som en del av arbetet genomfördes en miljö- och konsekvensbedömning, där planens effekter på miljö, samhälle och ekonomi analyserats och värderats. Resultaten dokumenteras i en miljö- och konsekvensbeskrivning (MKB), som fungerar som underlag för avvägningar mellan olika intressen och ligger som

underlag till planen. Bedömningen omfattar processen, medan beskrivningen är det färdiga dokumentet som kommunicerats och granskats.

MKB:n har tagits fram parallellt med planen, reviderats efter samrådet och ingår i antagandehandlingarna tillsammans med övriga bilagor. För en mer utförlig redovisning av metoder, avgränsningar och konsekvensbedömningar hänvisas till den fullständiga MKB:n.

Totalförsvarets civila intressen beaktas i region- och översiktsplaneringen enligt plan- och bygglagen och hanteras tidigt i arbetet med region- och översiktsplanen samt i framtagandet av planeringsstrategin inom ramen för aktualitetsprövningen.

8. Genomförande och uppföljning

Ett framgångsrikt genomförande av översiktsplanen förutsätter god samverkan, effektiv planläggning och att stadsbyggnadsprojekten samordnas med andra satsningar och investeringar som främjar en positiv samhällsutveckling i Haninge.

8.1 Översiktsplanens roll i den kommunala styrningen

Översiktsplanen beslutas av kommunfullmäktige och omfattar Haninge som geografiskt område och hela kommunkoncernen. Varje nämnd och bolag har ett eget ansvar för att arbeta i enlighet med planens mål med tillhörande strategier och utvecklingsinriktning. Kommunstyrelsen ansvarar för samordning och genomförande av översiktsplanen.

Som del av översiktsplanens genomförande ansvarar kommunstyrelsen för att löpande följa upp och utvärdera planens genomslag och effekter. Det innebär att översiktsplaneringen är en kontinuerlig process där uppsatta mål och den föreslagna utvecklingsinriktningen fortlöpande ses över och anpassas till nya kunskaper och en samhällsutveckling som successivt kommer att leda fram till nya förutsättningar för kommunens planering.

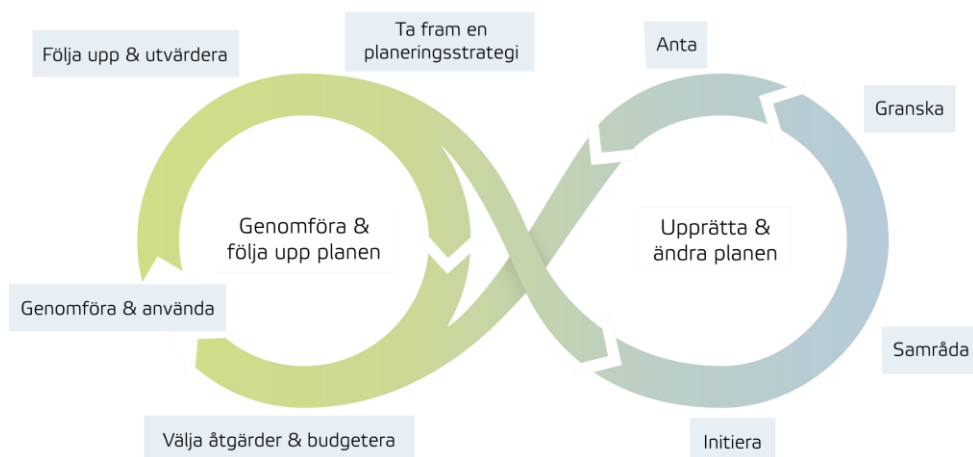
8.2 Uppföljning

Uppföljningen är en del i den kontinuerliga översiktsplaneringsprocessen och genomförs i samband med varje ordinarie val. Uppföljningen redovisas för kommunstyrelsen och utgör därefter ett viktigt underlag för arbetet med planeringsstrategin.

Enligt plan- och bygglagen 3 kap. 23 § ska kommunfullmäktige anta en planeringsstrategi senast 24 månader efter ett ordinarie val. Planeringsstrategin syftar till att hålla översiktsplanen aktuell och i strategin ska fullmäktige:

1. ta ställning till dels ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet, dels kommunens fortsatta arbete med översiktsplaneringen, och
2. bedöma i vilken utsträckning planen är aktuell i förhållande till kraven i 3 kap. 3 §, 4 § andra stycket 1 och 2 samt 5 §.

Planeringsstrategin bidrar till att identifiera nya insatser utifrån förändrade förutsättningar och blir på så sätt ett effektivt verktyg för att hålla översiktsplanen aktuell och säkerställa att arbetet styrs mot översiktsplanens framtidsbild. Planeringsstrategin möjliggör än mer träffsäkerhet i arbetet med samhällsplaneringen i Haninge.

Figur 2. Kontinuerlig översiktsplanering. Källa: Boverket.

9. Länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 16 §

Haninge kommun har sänt förslag till översiktsplan till Länsstyrelsen för yttrande i samband med granskning enligt 3 kap. 12 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. I detta skede ska Länsstyrelsen enligt 3 kap. 16 § andra stycket PBL enbart framföra synpunkter på förslaget till översiktsplanen som ansluter till ingripandegrunderna i 11 kap. 10 PBL. Den 23 maj 2025 lämnade Länsstyrelsen ett samrådsyttrande över Haninges översiktsplan.

Under beredningen av granskningsyttrandet har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter från Energimyndigheten, Försvarmakten, Luftfartsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Sveriges geotekniska institut, Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen, Svenska kraftnät, Tillväxtverket och Trafikverket.

Samlad bedömning

Haninge kommun har bearbetat översiktsplanen och tagit hänsyn till flera av Länsstyrelsens synpunkter i samrådsskedet. Dock ser Länsstyrelsen att översiktsplanen i vissa fall inte uppfyller kraven i 3 kap. 16 § PBL, samt att det i andra fall inte går att göra en bedömning av detta utifrån underlaget. Vidare anser Länsstyrelsen att översiktsplanen till följd av detta inte kan anses utgöra tillräcklig vägledning för efterföljande planering. Aktuella krav rör delar av riksintresse enligt 3 – 4 kap. miljöbalken, mellankommunal samordning samt hälsa och säkerhet, risken för olyckor, översvämning eller erosion (klimatrelaterade risker).

Riksintresse enligt 3 – 4 kap. miljöbalken

Riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § MB

Haninge kommun har sju områden av riksintresse för kulturmiljövården. Kommunen beskriver dessa i översiktsplanen på en mycket övergripande nivå och hänvisar till Riksantikvarieämbetets beslutade riksintressebeskrivningar samt för vägledning till Länsstyrelsens kunskapsunderlag. Länsstyrelsen saknar dock en bedömning och ett ställningstagande i översiktsplanen kring hur den föreslagna markanvändningen tillgodoser riksintressena samt hur dessa ska hanteras i den efterföljande fysiska planeringen.

Riksintresset för kulturmiljövården Dalarö-Jutholmen-Dalarö skans [AB 605] omfattas i översiktsplanen av mark- och vattenanvändningen medeltät bostadsbebyggelse. I översiktsplanen framgår det bland annat att områden med värdefulla kulturmiljöer inte får förvanskas, såsom delar av Dalarö, Västerhaninge och Österhaningebygden, men inte hur detta säkerställs. I översiktsplanen framgår det också att hänsyn ska tas men inte på vilket sätt. Detta gör att Länsstyrelsen inte kan bedöma om riksintresset för kulturmiljövården tillgodoses i och med den föreslagna markanvändningen.

I översiktsplanen är ny bebyggelse föreslagen inom utredningsområdet Handen-Jordbro-Albyberg-Brandbergen. Detta område angränsar i söder till utpekade riksintresse för kulturmiljövården Österhaningebygden [AB 19]. Även utveckling som är planerad utanför ett utpekade riksintresse kan påverka

förståelsen och läsbarheten av riksintressets värden och innebära en påtaglig skada. I detta fall kan södra delen av utredningsområdet Handen – Jordbro – Albyberg – Brandbergen utgöra en sådan påverkan på aktuellt riksintresse. I översiktsplanen saknar länsstyrelsen kommunens bedömning och ställningstagande kring hur föreslagen bebyggelseutveckling precis utan för riksintresset påverkar detta.

Länsstyrelsen kan därmed inte bedöma om riksintresset för kulturmiljövården tillgodoses i och med den föreslagna markanvändningen.

Riksintresse för totalförsvarets anläggningar enligt 3 kap. 9 § MB

I översiktsplanen är riksintressena och dess påverkansområden för totalförsvarets militära och civila del redovisat i text. Såsom Försvarmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har påpekat saknas emellertid i detta avseende en redovisning i mark- och vattenanvändningskartan.

Eftersom riksintressena för totalförsvarets anläggningar och dess påverkansområden inte finns redovisade i mark- och vattenanvändningskartan kan länsstyrelsen inte bedöma om föreslagen utveckling tillgodoser riksintressena. En sådan redovisning behövs också för att bedöma frågan om lovplikt inom och i anslutning till områden som är av riksintresse för totalförsvaret.

Riksintresse kustområdet och skärgården, 4 kap.1, 2 och 4 §§ MB

I översiktsplanen har kommunen översiktligt tagit ställning till hur föreslagen mark- och vattenanvändning bedöms påverka utpekade riksintresse enligt 4 kap. 1, 2 och 4 §§ MB. Översiktsplanen saknar dock en beskrivning av vilka natur- och kulturvärden som särskilt behöver beaktas vid påverkan på riksintresset. Eftersom översiktsplanen saknar en sådan beskrivning bedömer länsstyrelsen att det inte går att ta ställning till hur riksintresset tillgodoses och kommunen behöver därmed hantera detta i efterkommande fysisk planering.

Mellankommunal samordning

Kommunen pekar ut utveckling av bebyggelse och infrastruktur i de gröna svaga sambanden mellan Tyrestakilen och Hanvedenkilen inom den regionala grönstrukturen. Kommunen beskriver i översiktsplanen på ett översiktligt vis hur hänsyn ska tas för att inte påverka värdena i dessa gröna svaga samband. Dock bedömer länsstyrelsen att det finns en risk för kumulativa effekter på de

gröna sambanden i och med den bebyggelseutveckling som kommunen föreslår invid och i dessa områden. Det kan innebära att de svaga sambanden försämras eller att de helt försvinner. I sådana fall försvinner kontakten mellan de gröna kilarna, inklusive dess värden och funktioner.

Eftersom grönstrukturen är en mellankommunal fråga ska samordning ske med berörda kommuner så att dessa får en reell möjlighet till samverkan. I samrådsredogörelsen till översiktsplanen framgår att kommunen avser att säkerställa mellankommunal samordning där åtgärder kan påverka grönstruktur i angränsande kommuner. Det framgår dock inte i översiktsplanen hur kommunen bedömer konsekvenserna av ingrepp i grönstrukturen och det framgår inte heller hur den mellankommunala samordningen har gått till. Därför kan Länsstyrelsen inte bedöma om en mellankommunal samordning har skett.

Hälsa och säkerhet, risken för olyckor, översvämning eller erosion (klimatrelaterade risker)

Översvämningsrisk och risk för ras, skred och erosion

Kommunens inriktning gällande översvämningsrisk och geotekniska frågor är på en mycket övergripande nivå i översiktsplanens textdel. Översiktsplanens kartor innehåller inte heller tillräcklig information om dessa frågor. Det innebär att översiktsplanen inte ger tillräckligt stöd för hantering av dessa risker i efterföljande fysisk planering samt att länsstyrelsen inte kan bedöma om föreslagen utveckling i översiktsplanen är olämplig med hänsyn till risken för översvämning, ras, skred och erosion.

I översiktsplanen framgår att kommunen arbetar med att ta fram en ny skyfallskartering. Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen tar med den nya karteringen med resultat i den kontinuerliga översiktsplaneringen. Till dess att en ny kartering är framtagen behöver kommunen använda andra underlag för att ge vägledning i den fysiska planeringen. Kommunen har inkluderat kartering över flöden för Hågaån, Rocklösaån och Vitsån i kartmaterialet.

Översiktsplanen redovisar dock inte ett beräknat högsta flöde vid dessa, vilket behöver beaktas vid efterföljande planering.

Länsstyrelsen saknar vidare en redovisning över flöden för Tyresån i kartan. Även när det gäller risk för ras, skred och erosion saknas karteringar i översiktsplanens karta.

I översiktsplanen ska kommunen redogöra för sin syn på klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion samt hur dessa risker kan minska eller upphöra. Kommunen redovisar områden som kommer från kommunens klimat- och sårbarhetsanalys från år 2021 i översiktsplanens karta. Här är kartskiktet otydligt då det saknas en skriftlig förklaring till vad kartan visar och hur informationen kan användas i efterföljande fysisk planering.

Det behöver även framgå vilka risker som är beaktade i den klimat- och sårbarhetsanalys som kommunen använt som underlag. Exempelvis redovisas inga risker för ras, skred och erosion i kartan.

Eftersom det enligt Sveriges geotekniska instituts Vägledning ras, skred och erosion bland annat finns områden med förutsättningar för skred inom Haninge kommun anser länsstyrelsen att det behöver framgå att sådana risker inte är redovisade. Översiktsplanen återger vidare inte åtgärder för flera av de risker som är identifierade samt hur riskerna kan minska eller upphöra, detta behöver nu hanteras vidare i efterföljande planering.

Transport av farligt gods och hantering av farliga ämnen

I översiktsplanens karta redovisar kommunen vägar som är rekommenderade för transport av farligt gods som en planeringsförutsättning. Eftersom transporter av farligt gods även förekommer på Nynäsbanan anser Länsstyrelsen att kommunen på samma sätt hade behövt visa järnvägen som en planeringsförutsättning, eftersom transporterna av farlig gods på järnvägen påverkar markens lämplighet. I översiktsplanen anger kommunen vidare väg 260, Gudöbroleden, som en sekundär transportled för farligt gods. Länsstyrelsen vill framföra att det finns fler sekundära transportleder inom kommunen som även dessa behöver finnas med i översiktsplanen.

Översiktsplanen redovisar att kommunen vid fortsatt planering ska beakta lämpliga skyddsavstånd och riskreducerande åtgärder för att säkerställa trygg och säker markanvändning.

Länsstyrelsen anser dock att översiktsplanen inte är tillräckligt tydlig gällande hur kommunen avser tillämpa det i efterföljande fysisk planering till exempel i form av hänvisningar till aktuella riktlinjer eller liknande.

I kommunen finns det verksamheter som enligt lagen om skydd mot olyckor (SFS2003:778) klassificerats som farliga verksamheter. Vissa av dessa verksamheter omfattas också av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Planläggning intill dessa

verksamheter kräver särskild hänsyn i fysisk planering enligt PBL, vilket inte är tydligt i översiktsplanen. Översiktsplanen hade därmed behövt redovisa riskkällorna på lämpligt sätt för att ge en tydligare vägledning i den efterföljande fysiska planeringen.

Med hänsyn till ovanstående kan länsstyrelsen inte bedöma om föreslagen utveckling i översiktsplanen är olämplig med hänsyn till risker med transporter av farlig gods och hantering av farliga ämnen.

Förorenade områden

Länsstyrelsen saknar potentiellt förorenade områden i översiktsplanens kartmaterial. Exempelvis hade översiktsplanen kunnat redogöra för, och i kartmaterialet illustrera, föroreningssituationen i områden där utveckling är föreslagen. Eftersom även texterna i översiktsplanen är på en övergripande nivå anser länsstyrelsen att översiktsplanen inte ger tillräcklig vägledning med avseende på förorenade områden för den efterföljande fysiska planeringen eller för länsstyrelsen att bedöma om föreslagen markanvändning utgör en risk för människors hälsa med avseende på förorenad mark.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av vikarierande länsöverdirektör Lotta Medelius-Bredhe med planhandläggare Malin Mårdén som föredragande. I ärendets slutliga handläggning har även tillförordnad avdelningschef Tatjana Joksimović, tillförordnad avdelningschef Anders Lindblom, avdelningschef Anna Conzen och avdelningschef Helene Munkner medverkat.

Bilagor:

1. Energimyndigheten, yttrande
2. Försvarsmakten, yttrande
3. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, yttrande
4. Sveriges geotekniska institut, yttrande
5. Svenska kraftnät, yttrande
6. Trafikverket, yttrande

Kopia för kännedom (utan bilagor): Ovanstående samt Havs- och vattenmyndigheten, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket och Region Stockholm.

10. Bilagor

- Bilaga 1: Haninge 2050 - Översiktsplan med utblick mot 2070, kartbilagor - laga krafthandling
- Bilaga 2: Särskilt utlåtande för Haninge 2050 - Översiktsplan med utblick mot 2070 2026-02-13
- Bilaga 3: Strategisk miljöbedömning för Haninge 2050 - Översiktsplan med utblick mot 2070, 2025-09-19